

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 2/2017
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 12 stycznia 2017 r.

RAPORT Z WIZYTACJI
(profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 26-27 marca 2017 roku na kierunku

GOSPODARKA PRZESTRZENNA

prowadzonym

na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym
Uniwersytetu Łódzkiego

Warszawa, 2017

Spis treści

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu	4
1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej.....	4
1.2. Informacja o procesie oceny	4
2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku	5
3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej	6
4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej.....	7
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni.....	7
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1	7
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	9
Dobre praktyki	10
Zalecenia	10
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	10
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2.....	10
Dobre praktyki	17
Zalecenia	17
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	17
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3.....	18
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	23
Dobre praktyki	23
Zalecenia	23
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	23
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4.....	23
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	26
Dobre praktyki	27
Zalecenia	27
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia.....	27
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5.....	27
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	28
Dobre praktyki	28
Zalecenia	29
Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia	29
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6.....	29
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	30
Dobre praktyki	30
Zalecenia	30

Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	30
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7.....	30
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	34
Dobre praktyki	34
Zalecenia	34
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia	34
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8.....	35
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	36
Dobre praktyki	37
Zalecenia	37
5. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny.....	37
Załączniki:	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 2. Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 3. Ocena wybranych prac etapowych i dyplomowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 4. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego)....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 5. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy nie mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego)....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 6. Wykaz modułów zajęć, których obsada zajęć jest nieprawidłowa	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 7. Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu

1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej

- przewodniczący: prof. dr hab. Tadeusz Kufel – członek PKA członkowie:
- prof. dr hab. Danuta Strahl – ekspert PKA
- prof. dr hab. Jerzy Węclawski - ekspert PKA
- mgr Hanna Chrobak-Marszał – ekspert PKA ds. postępowania oceniającego
- Julia Sobolewska – ekspert PKA ds. studenckich

1.2. Informacja o procesie oceny

Wizytacja na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego na kierunku *gospodarka przestrzenna* odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2016/2017. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz drugi. Ostatnia ocena programowa na tym kierunku odbyła się w roku 2010 i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej (Uchwała Nr 809/2011 z dnia 22 września 2011 roku).

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z procedurą oceny obowiązującą w Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja ta została poprzedzona zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Zespół Oceniający odbył także spotkanie organizacyjne w celu omówienia wykazu spraw wymagających wyjaśnienia z władzami Uczelni i ocenianej jednostki oraz ustalenia szczegółowego harmonogramu przebiegu wizytacji; dokonano także podziału zadań pomiędzy członków Zespołu. Natomiast raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie raportu samooceny oraz dokumentacji przedstawionej w toku wizytacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac dyplomowych oraz zaliczeniowych, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku, Samorządem Studenckim, pracownikiem Biura Karier, przedstawicielami Kół Naukowych, z osobami odpowiedzialnymi za wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, a także z interesariuszami zewnętrznymi, tj. przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, tj. Radą Biznesu.

Przed zakończeniem wizyty dokonano wstępnych podsumowań, sformułowano uwagi i zalecenia, o których Przewodniczący Zespołu poinformował Władze Uczelni i Wydziału na spotkaniu podsumowującym.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku

Nazwa kierunku studiów	Gospodarka przestrzenna	
Poziom kształcenia (studia I stopnia/studia II stopnia)	Studia pierwszego i drugiego stopnia	
Profil kształcenia	Ogólnoakademicki	
Forma studiów (stacjonarne/niestacjonarne)	Studia stacjonarne	
Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek (w przypadku, gdy kierunek został przyporządkowany do więcej niż jednego obszaru kształcenia należy podać procentowy udział liczby punktów ECTS dla każdego z tych obszarów w liczbie punktów ECTS przewidzianej w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia)	Kierunek <i>gospodarka przestrzenna</i> przyporządkowano do obszaru nauk społecznych (studia I stopnia – 87,6%, studia II stopnia – 93,6%), obszaru nauk technicznych (studia I stopnia – 8,1%, studia II stopnia – 3,2%), obszaru nauk przyrodniczych (studia I stopnia – 4,3%, studia II stopnia – 3,2%).	
Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku (zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 8 sierpnia 2011 w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz.U. 2011 nr 179 poz. 1065)	<ul style="list-style-type: none"> - dziedzina nauk ekonomicznych: dyscyplina ekonomia, - dziedzina nauk technicznych: dyscyplina architektura i urbanistyka, - dziedzina nauk biologicznych: dyscyplina ochrona środowiska. 	
Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia	Studia I stopnia – 6 semestrów – 181 pkt. ECTS Studia II stopnia – 4 semestry – 121 pkt. ECTS	
Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów	Stacjonarne studia I stopnia – 5 specjalności (<i>samorząd terytorialny, regionalne analizy ekonomiczne, kapitał ludzki w regionie, inwestycje i nieruchomości, zarządzanie miastem i regionem</i>), Niestacjonarne studia I stopnia – 1 specjalność (<i>Samorząd terytorialny, Regionalne analizy ekonomiczne, Kapitał ludzki w regionie, Inwestycje i Nieruchomości, Zarządzanie miastem i regionem</i>). Koncepcja kształcenia na studiach II stopnia zakłada kształcenie bez specjalności	
Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów	Studia I stopnia – licencjat Studia II stopnia – magister	
Liczba nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego	Studia I stopnia – 27 Studia II stopnia - 27	
	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne

Liczba studentów kierunku	446	
Liczba godzin zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów	Studia I stopnia – 1830 Studia II stopnia -825	

3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium ¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadawalająca/ Częściowa / Negatywna
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	W pełni
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	W pełni
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	W pełni
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	W pełni
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	Wyróżniająco
Kryterium 6. Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia	W pełni
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	W pełni
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągania efektów kształcenia	W pełni

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe argumenty i informacje oraz syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli 1.

Tabela 1

Kryterium	Ocena spełnienia kryterium ¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadawalająca/ Częściowa
Uwaga: należy wymienić tylko te kryteria, w odniesieniu do których nastąpiła zmiana oceny	

¹ W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni

1.1. Koncepcja kształcenia

1.2. Badania naukowe w dziedzinie / dziedzinach nauki / sztuki związanej / związanych z kierunkiem studiów

1.3. Efekty kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1

1.1.

Kierunek Gospodarka Przestrzenna na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego jest jednym z pierwszych, który został uruchomiony na polskich uczelniach. Nabór studentów rozpoczęto od roku akademickiego 1998/1999. Przez blisko 20 lat kierunek ewoluował od obligatoryjnych standardów kształcenia, po autonomię w formułowaniu efektów kształcenia. Kierunek *Gospodarka Przestrzenna* (GP) o profilu ogólnoakademickim (studia I i II st., stacjonarne i niestacjonarne) wpisuje się w obszar kształcenia „nauki społeczne” z uwzględnieniem wybranych efektów kształcenia z obszaru nauk przyrodniczych i technicznych. Podczas studiów studenci zdobywają umiejętności, kompetencje społeczne i interdyscyplinarną wiedzę pozwalającą obiektywnie i w sposób spójny identyfikować i interpretować procesy społeczne, gospodarcze i przestrzenne zachodzące na określonym terytorium. Program kształcenia daje podstawy do prowadzenia analiz i rozwiązywania problemów w systemie człowiek-gospodarka-środowisko oraz prowadzenia badań w tym zakresie.

Kierunek *gospodarka przestrzenna* wpisuje się w misję i strategię rozwoju zarówno Uniwersytetu jak i Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego. Na strukturę planu studiów I stopnia składają się moduły: przedmiotów ogólnych, podstawowych, kierunkowych i specjalnościowych. Ważnym elementem programu kształcenia są moduły specjalnościowe: Samorząd terytorialny, Regionalne analizy ekonomiczne, Kapitał ludzki w regionie, Inwestycje i nieruchomości, Zarządzanie miastem i regionem. Tematyka specjalności jest integralnie powiązana z problematyką badań realizowanych w Katedrach sprawujących opiekę nad specjalnościami. Po ukończeniu studiów I stopnia studenci są przygotowani do prowadzenia podstawowych prac badawczych oraz rozpoczęcia pracy zawodowej w sektorze publicznym lub prywatnym (m.in. instytucjach administracji publicznej, firmach konsultingowych, organizacjach pozarządowych, obsłudze rynku nieruchomości).

Integralnym elementem procesu kształcenia na studiach I jak i II st. są ćwiczenia terenowe, które spajają i pogłębiają wiedzę i umiejętności oraz budują kompetencje społeczne studentów. Stwarzają możliwości poznawania i oceny faktycznych rozwiązań oraz instrumentów z zakresu m.in. rozwoju gmin, urbanistyki, ochrony środowiska, polityki społecznej. W przypadku studiów II st. koncentrują się głównie na prowadzeniu badań w terenie oraz opracowaniu ich wyników i prezentacji.

Studia II stopnia stwarzają możliwość poszerzenia i pogłębienia wiedzy oraz umiejętności z zakresu gospodarki przestrzennej. Przygotowują do prowadzenia badań naukowych i dają możliwość ubiegania się o przyjęcie na studia III stopnia. Ważnym elementem procesu kształcenia jest bogata oferta przedmiotów kierunkowych do wyboru, która z jednej strony uwzględnia i podkreśla interdyscyplinarność kierunku GP, z drugiej zaś pozwala rozwijać zainteresowania studenta i ukierunkować jego prace badawcze oraz wybór miejsca pracy.

Proces kształcenia na kierunku GP wzbogacany jest przez współpracę z krajowymi i zagranicznymi partnerami w obszarze badań i dydaktyki. Szerokie umiędzynarodowienie (m.in. Program Erasmus+, z którego korzystają studenci jak i wykładowcy, organizacja Szkoły

Letniej, realizacja międzynarodowych projektów naukowych) pozwala na wymianę doświadczeń, wdrażanie najlepszych praktyk i doskonalenie procesu dydaktycznego.

Ważną rolę w projektowaniu koncepcji kształcenia oraz jej realizacji odgrywa Rada Konsultacyjna dla kierunku *gospodarka przestrzenna*. Program kształcenia oraz jego realizacja jest konsultowana z partnerami zewnętrznymi, przede wszystkim przedstawicielami administracji publicznej oraz instytucji okołobiznesowych.

Szkoła Letnia jest kluczowym elementem integracji środowisk międzynarodowych i ważnym elementem procesu dydaktycznego i od wielu lat cieszy się dużym zainteresowaniem wśród studentów kierunku GP (w roku akademickim 2015/2016 Katedra Gospodarki Regionalnej i Środowiska (Instytut Gospodarki Przestrzennej) była współorganizatorem Szkoły Letniej na Wydziale EKSOC. Temat przewodni był ściśle związany z Gospodarką Przestrzenną i nosił tytuł *Social and economic heritage of industrial cities*.

1.2.

Badania naukowe realizowane w Instytucie Gospodarki Przestrzennej Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ koncentrują się w problematyce z dziedziny nauk ekonomicznych, ale często mają charakter interdyscyplinarny i dotyczą nauk przyrodniczych oraz technicznych. Realizacja badań stwarza możliwości zdobywania przez studentów kompetencji i umiejętności badawczych, a osiągnięte wyniki stanowią materiał dydaktyczny dla pracowników. Wspólna realizacja projektów aplikacyjnych studentów z pracownikami naukowymi pozwala na zdobywanie wiedzy i umiejętności praktycznych, niezbędnych na rynku pracy. Studenci ocenianego kierunku uczą się warsztatu badawczego zarówno podczas zajęć dydaktycznych, jak również w ramach działalności kół naukowych oraz bezpośrednio współpracując z pracownikami w projektach eksperckich (badania na rzecz Urzędu Miasta Łodzi, organizacji pozarządowych).

Szczególnie znaczenie mają projekty międzynarodowe, projekty NCN oraz MNiSW, które wpisują się w efekty kształcenia na studiach I i II stopnia. Efekty kształcenia w pozostałych modułach studiów licencjackich pokrywane są przez badania prowadzone w ramach dotacji statutowej oraz w publikacjach naukowych pracowników. Potwierdzeniem wysokiego poziomu kształcenia i realizacji efektów kształcenia są nagrody otrzymywane przez pracowników (8 nagród od 2012 roku) oraz awanse naukowe (6 stopni dr. hab.). Wszystkie osiągnięcia pracowników Instytutu brane są pod uwagę w raportach dotyczących kategorii naukowej Wydziału.

Pracownicy Instytutu GP w ciągu ostatnich 10 lat zaangażowani byli w realizację 51 projektów naukowych (międzynarodowych i krajowych), które wywarły wpływ na koncepcję kształcenia, określanie efektów kształcenia i programu studiów na ocenianym kierunku, a efektem tych projektów jest m.in. 105 publikacji naukowych. Dobrym przykładem jest rozszerzenie zakresu zajęć dydaktycznych o tematykę związaną z regionalną polityką innowacyjną, analizami klastrów i struktur klastrowych czy ochroną zdrowia. Na zakres i jakość metod dydaktycznych ma także wpływ mobilność pracowników Instytutu (realizowana w ramach programu Erasmus i międzynarodowych projektów badawczych), którzy prowadzili wykłady m.in. na uniwersytetach w Trondheim, Giessen, Montpellier, Bańskiej Bystrzycy, Tarnopolu, Uppsali, Charkowie, Miskolcu, Hanowerze, Granadzie, Pavi, Sannio, Lublaniu, Karlsruhe, Sztokholmie, Gaziantep, Rijece i Biszkeku.

Ponadto, Wydział prowadzący oceniany kierunek posiada kategorię naukową A, a Rada Wydziału posiada uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora i doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

1.3.

Efekty kształcenia dla kierunku *Gospodarka przestrzenna* zostały określone w Uchwale Senatu Uniwersytetu Łódzkiego nr 549 z dnia 11 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia efektów kształcenia dla kierunku studiów I stopnia *Gospodarka przestrzenna* oraz Uchwale Senatu Uniwersytetu Łódzkiego nr 550 z dnia 11 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia efektów kształcenia dla kierunku studiów II stopnia *Gospodarka przestrzenna*. Kierunek kształcenia został przyporządkowany do trzech obszarów, a w ich ramach do odpowiednich dziedzin i dyscyplin naukowych: w ramach nauk społecznych do dziedziny nauk ekonomicznych i dyscypliny naukowej ekonomia, jako wiodącej, w ramach obszaru nauk technicznych do dziedziny nauk technicznych i dyscypliny architektura oraz w ramach obszaru nauk przyrodniczych do dziedziny nauk biologicznych i dyscypliny ochrona środowiska. Każdy efekt kierunkowy został odniesiony do od jednego do siedmiu efektów obszarowych. Zapewniona została spójność efektów kierunkowych z efektami obszarowymi, zarówno dla pierwszego, jak i drugiego stopnia studiów o profilu ogólnoakademickim. Przedmiotowe (szczegółowe) efekty kształcenia ujęte zostały w sylabusach sporządzonych dla wszystkich przedmiotów, w tym praktyk zawodowych. Wskazano ich odniesienia do efektów kierunkowych. Na tej podstawie można stwierdzić, że efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów są spójne i tworzą jednolitą całość.

Wszystkie efekty kierunkowe i przedmiotowe opracowane zostały w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Dla studiów pierwszego stopnia uwzględniają one w szczególności przygotowanie studentów do prowadzenia badań naukowych poprzez przekazywanie im pogłębionej wiedzy, kształtowania umiejętności badawczych oraz kompetencji niezbędnych w działalności badawczej w zakresie obszarów, dziedzin i dyscyplin, do których został przyporządkowany oceniany kierunek studiów. Przewidują one przygotowanie studenta do formułowania problemów badawczych, analizy zjawisk z zakresu gospodarki przestrzennej, znajomości metod i narzędzi badawczych niezbędnych do jej prowadzenia, opracowania, interpretacji i prezentacji wyników. Efekty kształcenia przewidują także zdobywanie przez studentów znajomości języka obcego niezbędnego dla prowadzenia badań naukowych oraz wymaganych na rynku pracy.

Kierunkowe i przedmiotowe efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób jasny i powinny być zrozumiałe, zarówno dla studentów, jak i pracodawców. Dla sformułowania efektów kształcenia zastosowano terminologię odpowiadającą dziedzinom i dyscyplinom nauki właściwym dla ocenianego kierunku studiów.

Na ocenianym kierunku studiów nie są prowadzone studia w formie niestacjonarnej, w związku z czym nie występuje problem zapewnienia zgodności efektów dla obydwu form studiów.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Uzasadnieniem dla oceny w pełni jest:

1) kierunek *gospodarka przestrzenna* przez blisko 20 lat ewoluował, a obecnie wpisuje się w obszar kształcenia „nauki społeczne” z uwzględnieniem wybranych efektów kształcenia z obszaru nauk przyrodniczych i technicznych. Program kształcenia daje podstawy do prowadzenia analiz i rozwiązywania problemów w systemie człowiek-gospodarka-środowisko oraz prowadzenia badań w tym zakresie.

Kierunek *gospodarka przestrzenna* wpisuje się w misję i strategię rozwoju zarówno Uniwersytetu jak i Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego. Tematyka specjalności jest integralnie powiązana z problematyką badań realizowanych w Katedrach sprawujących opiekę nad specjalnościami. Integralnym elementem procesu kształcenia na studiach są ćwiczenia terenowe, które stwarzają możliwości poznawania i oceny faktycznych rozwiązań oraz instrumentów z zakresu m.in. rozwoju gmin, urbanistyki, ochrony środowiska, polityki społecznej. W przypadku studiów II st. koncentrują się głównie na prowadzeniu badań w terenie oraz opracowaniu ich wyników i prezentacji.

Ważną rolę w projektowaniu koncepcji kształcenia oraz jej realizacji odgrywa Rada Konsultacyjna dla kierunku *gospodarka przestrzenna*. Szkoła Letnia jest kluczowym elementem integracji środowisk międzynarodowych i ważnym elementem procesu dydaktycznego i od wielu lat cieszy się dużym zainteresowaniem wśród studentów.

2). Badania naukowe realizowane w Instytucie Gospodarki Przestrzennej Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ koncentrują się w dziedzinie nauk ekonomicznych, ale często mają charakter interdyscyplinarny i dotyczą nauk przyrodniczych oraz technicznych. Realizacja badań stwarza możliwości zdobywania przez studentów kompetencji i umiejętności badawczych, a osiągnięte wyniki stanowią materiał dydaktyczny dla pracowników. Szczególnie znaczenie mają projekty międzynarodowe, projekty NCN oraz MNiSW, które wpisują się w efekty kształcenia na studiach I i II stopnia. Wydział prowadzący oceniany kierunek posiada kategorię naukową A, a Rada Wydziału posiada uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora i doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

3) efekty kształcenia zostały określone zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Dobre praktyki

Ważną rolę w projektowaniu koncepcji kształcenia oraz jej realizacji odgrywa Rada Konsultacyjna dla kierunku *gospodarka przestrzenna*.

Zalecenia

Brak

Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

2.1. Program i plan studiów - dobór treści i metod kształcenia

2.2. Skuteczność osiągania zakładanych efektów kształcenia

2.3. Rekrutacja kandydatów, zaliczanie etapów studiów, dyplomowanie, uznawanie efektów kształcenia oraz potwierdzanie efektów uczenia się

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2

2.1.

Plan studiów pierwszego stopnia ma konstrukcję opartą na wyodrębnionych przedmiotach podstawowych, kierunkowych i ogólnokształcących oraz modułach przedmiotów monograficznych, wykładów do wyboru w języku obcym oraz module specjalności. Ujmuje on także seminarium dyplomowe, ćwiczenia terenowe i praktykę zawodową. Na ocenianym kierunku studiów prowadzonym wyłącznie w formie studiów stacjonarnych poszczególne przedmioty realizowane są w wymiarze 15, 30, 45 i 60 godzin. Natomiast moduł przedmiotów monograficznych obejmuje 90 godzin, wykładów do wyboru w języku obcym 90 godzin, moduł specjalności 360 godzin. Seminarium licencjackie realizowane jest przez dwa semestry w łącznym wymiarze 60 godzin, ćwiczenia terenowe 60 godzin, praktyka zawodowa 4 tygodnie. Nauka języka obcego prowadzona jest przez trzy semestry, od drugiego semestru studiów, w łącznym wymiarze 150 godzin. Przyjęte w planie studiów wymiary godzin dla poszczególnych przedmiotów oraz modułów pozwalają na realizację założonych efektów kształcenia. Sekwencja zajęć jest prawidłowa. W semestrach pierwszym, drugim i trzecim realizowana jest większość przedmiotów podstawowych i kierunkowych. Zachowane jest właściwe następstwo poszczególnych przedmiotów. Od semestru czwartego wprowadzane są przedmioty do wyboru oraz specjalnościowe. Praktyka zawodowa odbywana jest w piątym semestrze. Seminarium licencjackie trwa przez dwa ostatnie semestry. Przedmioty monograficzne realizowane są w szóstym semestrze.

Program studiów pierwszego stopnia oferuje kształcenie na jednej z następujących specjalności: Kapitał ludzki w regionie, Regionalne analizy ekonomiczne, Samorząd terytorialny oraz Zarządzanie miastem i regionem. Specjalności te odpowiadają dziedzinom i dyscyplinom, których został przyporządkowany kierunek studiów. Natomiast program studiów drugiego stopnia nie wprowadza kształcenia specjalnościowego

Na studiach drugiego stopnia struktura planu studiów obejmuje przedmioty kierunkowe i podstawowe (realizowane w wymiarze 15, 30 i 45 godzin), ćwiczenia terenowe (60 godzin), seminarium magisterskie (realizowane przez trzy semestry w łącznym wymiarze godzin 90), zajęcia kierunkowe do wyboru (300 godzin). Wymiary godzin poszczególnych przedmiotów i modułów są prawidłowe i pozwalają na realizację przyjętych dla nich efektów kształcenia. Przedmioty podstawowe i kierunkowe skoncentrowane są w pierwszym semestrze. Ćwiczenia terenowe odbywają się w drugim semestrze. Zajęcia do wyboru oraz seminarium magisterskie ujęte zostały w trzech ostatnich semestrach. Taka sekwencja zajęć jest właściwa.

Zajęcia realizowane są z zastosowaniem zróżnicowanych form dydaktycznych. Na studiach pierwszego stopnia na zajęcia prowadzone w formie wykładu przypada 39% ich ogólnej liczby i 38% ECTS, na ćwiczenia odpowiednio 11 i 13%, ćwiczenia konwersatoryjne 25 i 20%, ćwiczenia informatyczne 5 i 4%, ćwiczenia symulacyjne 3 i 4%, ćwiczenia terenowe 3 i 3%, lektorat 8 i 6%, seminarium licencjackie 3 i 7%, praktyki zawodowe 2% ECTS, wychowanie fizyczne 2 i 1%. Taka struktura liczby godzin zajęć i punktów ECTS jest właściwa z punktu widzenia realizacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Należy zwrócić w tym zakresie na relatywnie duży udział zajęć prowadzonych w formach umożliwiających stosowanie metod aktywizujących. Jest to szczególnie istotne dla ocenianego kierunku studiów wymagającego łączenia teorii z praktyką.

Na studiach drugiego stopnia na wykłady przypada 29% ogólnej liczby godzin zajęć a na punkty ECTS 19%, na ćwiczenia odpowiednio 5 i 4%, na ćwiczenia konwersatoryjne 38 i 45%, na ćwiczenia informatyczne 5 i 5%, na ćwiczenia terenowe 7 i 5%, na seminaria magisterskie 11 i 21%, wychowanie fizyczne 4 i 1%. Struktura form zajęć na studiach drugiego stopnia jest właściwa.

Zgodnie z zasadami wprowadzonymi Uchwałą Senatu Uniwersytetu Łódzkiego nr 193 z dnia 10 czerwca 2013 r. wykłady prowadzone są w grupach liczących od 30 osób, ćwiczenia w grupach 20-30 osobowych, ćwiczenia informatyczne, konwersatoryjne i terenowe w grupach od 15 osób, seminaria licencjackie w grupach 8-15 osobowych a magisterskie grupach 6-12 osobowych. Taka liczebność grup studenckich jest odpowiednio skorelowana z formą zajęć dydaktycznych i umożliwia realizację przewidzianych dla nich efektów kształcenia.

Praktyki zawodowe ujęte są w programie kształcenia studiów pierwszego stopnia. Są one obowiązkowe dla wszystkich studentów. Studenci pracujący zawodowo mogą zaliczyć praktykę na podstawie udokumentowania zgodności czynności wykonywanych w ramach pracy z efektami kształcenia określonymi dla praktyki. Wymiar praktyka jest właściwy i wynosi 4 tygodnie. Praktyka ujęta jest w programie piątego semestru i może być realizowana w okresie wolnym od zajęć dydaktycznych, ale może być także w porozumieniu z pracodawcą wkomponowana w okres zajęć w sposób umożliwiający udział w zajęciach ujętych w planie studiów. Praktyki organizowane są w instytucjach, organizacjach i przedsiębiorstwach zapewniających możliwość realizacji określonych dla praktyk efektów kształcenia. Liczba miejsc praktyk jest dostosowana do liczby studentów kierunku. Studenci mają możliwość samodzielnego wyboru miejsca odbywania praktyki, ale w razie potrzeby uzyskują wsparcie od uczelni, która zawarła umowy z partnerami strategicznymi w tym zakresie.

Harmonogram zajęć na studiach stacjonarnych przewiduje ich realizację od poniedziałku do piątku od godzin porannych (8.00) do godzin wieczornych, z koncentracją w godzinach przedpołudniowych. Zajęcia z poszczególnych przedmiotów realizowane są w większości w

blokach dwugodzinnych. Pomiędzy zajęciami są zachowane odpowiednie przerwy. Taki harmonogram zajęć dydaktycznych pozwala na zachowanie zasad higieny pracy.

Studenci podczas spotkania z ZO wyrazili jednoznacznie pozytywne opinie na temat metod prowadzenia zajęć, które mobilizują ich do samodzielnej pracy i aktywizacji na zajęciach. Jako szczególny przykład takich zajęć zostały podane ćwiczenia terenowe, realizowane na studiach I i II stopnia w województwie łódzkim. Na studiach I stopnia studenci zapoznawali się z historią Łodzi, a następnie wyjeżdżali do innych miast w obrębie województwa w poszukiwaniu dobrych przykładów zagospodarowania przestrzennego. Na studiach II stopnia studenci realizowali badania w różnych miastach na podstawie wcześniej opracowanego kwestionariusza ankietowego. Wypełnione kwestionariusze następnie zostały zanalizowane i zaprezentowane podczas zajęć.

Studenci zapytani podczas spotkania z ZO o opinie na temat sposobu organizacji zajęć podkreślili, że woleliby kończyć je wcześniej niż dotychczas (zdarzają się zajęcia trwające do 20.00 na studiach stacjonarnych), a także mieć mniej tzw. okienek tj. dłuższych przerw między zajęciami. W tej chwili np. grupa 2 na studiach II stopnia w poniedziałki ma zajęcia od 9.45 do 13.05, a potem o 16.45 do 18.20. W zależności od wybranej na studiach I stopnia specjalizacji przerwy występują z różną częstotliwością, ale niewątpliwie jest to temat poruszony przez wszystkich obecnych na spotkaniu studentów I i II stopnia.

Na ocenianym kierunku studiów metody i techniki kształcenia na odległość stosowane są w poszczególnych latach w ramach 4-5 przedmiotów w formie blended learning. Nauczyciele akademicy korzystający z tej formy wsparcia procesu dydaktycznego zobowiązani są do przejścia odpowiedniego szkolenia organizowanego przez Uczelnię.

Stacjonarne studia pierwszego stopnia trwają 3 lata (6 semestrów) i realizowane są w łącznym wymiarze 1830 godzin zajęć dydaktycznych. Program kształcenia przewiduje dla tych studiów łącznie 181 punktów ECTS. Na zajęcia z przedmiotów podstawowych przewidzianych jest łącznie 1050 godzin i 108 ECTS (59,67%), na zajęcia ogólnouczelniane 270 godzin i 24 punkty (13,26%), zajęcia wybieralne odpowiednio 780 godzin i 73 punkty (40,33%), zajęcia o charakterze praktycznym 1110 godzin i 100 punktów (55,25%), zajęcia wymagające udziału nauczyciela 1830 godzin i 96 punktów (52,8%). Kalkulacja nakładu pracy studenta mierzonego liczbą punktów ECTS uwzględnia dla zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczyciela i studenta obejmuje uczestnictwo w samych zajęciach, jak i konsultacjach, a dla pracy własnej studenta, w szczególności: przygotowanie do zajęć, zaliczeń, egzaminów, sporządzanie projektów, przygotowanie pracy dyplomowej. Szczegółowe informacje o nakładzie pracy niezbędnym do realizacji efektów kształcenia w odniesieniu do każdego przedmiotu ujęte zostały w sylabusach.

Stacjonarne studia drugiego stopnia trwają 2 lata (4 semestry). Program kształcenia przewiduje realizację zajęć z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego w wymiarze 825 godzin i 59 punktów ECTS (48,5%). Co całego programu kształcenia przypisano dla 121 punktów ECTS. Na zajęcia z przedmiotów podstawowych przypada 405 godzin i 56 punktów ECTS (46,3%), na zajęcia o charakterze ogólnouczelnianym 30 godzin i 1 punkt (0,8%), zajęcia wybierane przez studentów 420 godzin i 65 punktów (53,7%), zajęcia o charakterze praktycznym 585 godzin i 98,5 punktu (81,4%).

Czas przewidziany na realizację programu studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz nakład pracy studentów mierzony liczbą punktów ECTS przyporządkowany do całego programu, a w jego ramach modułów kształcenia i przedmiotów stwarza możliwość osiągnięcia zakładanych efektów i treści kształcenia.

Treści programowe ujęte zostały w sylabusach przygotowanych dla wszystkich przedmiotów ujętych w programie kształcenia ocenianego kierunku studiów. Obejmują one w szczególności naukę języka obcego i praktyki zawodowe. Treści programowe zostały ujęte odrębnie dla wykładów i ćwiczeń. Zakres szczegółowości treści programowych jest właściwy. Są one

spójne z efektami przedmiotowymi kształcenia podanymi również w sylabusie i poprzez nie powiązane z kierunkowymi efektami kształcenia.

Treści programowe, wsparte wskazaną studentom literaturą podstawową i uzupełniającą, odpowiadają aktualnemu stanowi wiedzy oraz przedmiotowi badań prowadzonych w obszarach wiedzy, dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia. Treści programowe odpowiadają także badaniom naukowym prowadzonym przez pracowników realizujących zajęcia na ocenianym kierunku studiów. Zakres ujętych w programie kształcenia treści programowych jest odpowiednio kompleksowy z punktu widzenia założonych efektów kształcenia.

Metody kształcenia określone zostały w sylabusach przedmiotów. Są one sformułowane odrębnie dla stosowanych w ramach przedmiotu form zajęć: wykładu i ćwiczeń. Na ocenianym kierunku studiów stosowany jest szeroki zakres metod dydaktycznych. Uwzględniają one w szczególności konieczność przygotowania się studenta do zajęć dydaktycznych przez gromadzenie materiałów i danych, studia literatury przedmiotu i innych zasobów wiedzy, przygotowanie projektów i innych opracowań własnych. Natomiast w ramach zajęć wykładowych i ćwiczeniowych stosowane są oprócz metod tradycyjnych także takie, które aktywizują studentów – formy interaktywne, prezentacje itp. Studenci studiów pierwszego stopnia uzyskują przygotowanie do prowadzenia badań naukowych. Ma to miejsce w szczególności w ramach takich przedmiotów, jak: statystyka, ekonometria, metody badań społecznych. Natomiast studenci studiów drugiego stopnia uzyskują przygotowanie badawcze oraz prowadzą własne badania m.in. w ramach ćwiczeń terenowych. Należy podkreślić, że do prowadzenia zajęć dydaktycznych wykorzystywane są w dużym stopniu te same narzędzia badawcze, które są aktualnie stosowane w praktyce. Przegląd sylabusów i hospitacje zajęć wskazują na prawidłowe dostosowanie metod dydaktycznych do charakteru poszczególnych przedmiotów i umożliwiają osiągnięcie zamierzonych efektów kształcenia.

W kwestii weryfikacji efektów kształcenia studenci zgłosili kilka zastrzeżeń dot. statystyki i ekonometrii oraz egzaminów pisemnych. Na wspomnianych przedmiotach treści na egzaminie z punktu widzenia studentów różnią się od tych omawianych w trakcie zajęć, ćwiczenia nie poruszają tego co na wykładzie, są na nich omawiane inne problemy niż potem są wymagane na egzaminie, przez co studenci sami muszą nadrabiać braki w wiedzy. W przypadku niektórych egzaminów pisemnych problemem jest - zdaniem studentów - że, osoby, które opisały te same treści mają różne oceny. Studenci dowiadują się o ocenach z USOSa, chyba, że przedmiot składa się z kilku części do zaliczenia – wtedy najczęściej dostają tabelę w wersji elektronicznej, w której wymienione są wszystkie części, a ostateczna ocena wpisywana jest do USOSa. Zdarza się, że nauczyciele akademicy informują o wpisaniu ocen za pośrednictwem poczty elektronicznej. Studenci stwierdzili, że mają możliwość zobaczenia swojej pracy i na konsultacjach dowiadują się jakie popełnili błędy i co należałoby poprawić.

Rozwiązania stosowane w jednostce prowadzącej oceniany kierunek studiów przewidują możliwość elastycznej realizacji kształcenia poprzez występowanie o indywidualny program studiów, bądź indywidualną organizację studiów. Uwzględnia to różnorodność studentów i ich indywidualne potrzeby i możliwości, w szczególności osób niepełnosprawnych. Indywidualne predyspozycje i zainteresowania badawcze studentów mogą być realizowane poprzez wybór seminariów dyplomowych oraz udział w pracach kół naukowych. Studenci otrzymują wsparcie od pracowników naukowych przy przygotowywaniu referatów na konferencje naukowe i artykułów naukowych. Najlepsi studenci angażowani są także w badania prowadzone przez kadrę naukową oraz przygotowywanych przez nią projektach badawczych dotyczących np. programów rewitalizacji miast.

Studenci mają zapewniony odpowiedni dostęp do wykładowców poza zajęciami w ramach konsultacji bądź innych form bezpośrednich kontaktów (opieka coaching, mentoring, tutoring).

Pozwala to na wspieranie indywidualnego rozwoju studentów, zachęcanie ich do aktywności i rozwiązywanie problemów, na jakie natrafiają w trakcie studiów.

2.2.

System sprawdzania i oceniania realizacji efektów kształcenia opiera się na rozwiązaniach zawartych w Regulaminie studiów, innych regulacjach wewnętrznych Uczelni i Wydziału prowadzącego oceniany kierunek studiów oraz sylabusach przedmiotów. Regulamin studiów określa ogólne warunki i zasady związane z oceną i zaliczaniem przedmiotów, semestrów i całych studiów. Określa ramy organizacyjne przebiegu studiów, wprowadza skalę ocen, określa prawa i obowiązki studenta w zakresie weryfikacji efektów kształcenia. Regulacje te są zgodne z powszechnie obowiązującymi w krajowym szkolnictwie wyższym i stanowią właściwą podstawę do sprawdzania i oceniania postępów studentów w uczeniu się.

Do aktów wewnątrzuczelnianych regulujących zasady weryfikacji efektów kształcenia należy w szczególności Zarządzenie nr 129 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 2 lipca 2012 r. w sprawie weryfikacji i dokumentowania efektów kształcenia oraz System weryfikacji efektów kształcenia stanowiący element Wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia wprowadzonego Uchwałą Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego z dnia 20 maja 2013 r. system ten określił mierniki ilościowe i jakościowe stopnia realizacji stopnia realizacji osiągniętych przez studentów efektów kształcenia w czterech płaszczyznach: oceny prac przygotowywanych w trakcie studiów (zaliczeniowych i egzaminacyjnych), praktyk zawodowych, procesu dyplomowania oraz na rynku pracy.

Szczegółowe sposoby i kryteria oceniania realizacji zakładanych efektów kształcenia podane są w sylabusach przedmiotów. Studenci mogą się z nimi zapoznać poprzez system USOS a dodatkowo są o nich informowani na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu. Sposoby i kryteria oceny zostały sformułowane odrębnie dla poszczególnych form dydaktycznych stosowanych w ramach przedmiotów. Dobór tych form jest prawidłowy, gdyż uwzględnia specyfikę przedmiotów. Najczęściej stosowane są okresowe prace kontrolne w formie kolokwii, referatów, projektów, esejów, prezentacji, raportów, opisów studiów przypadku. Egzaminy przeprowadzane są w formie ustnej bądź pisemnej. Prace zaliczeniowe są dokumentowane w formie papierowej bądź elektronicznej i przechowywane przez prowadzących zajęcia, zgodnie z zasadami określonymi w uchwale Rady Wydziału, przez co najmniej rok. Wyniki zaliczeń i egzaminów są wprowadzane do protokołów w systemie USOS. W systemie USOS sporządzane są także karty okresowych osiągnięć studenta. Egzaminem kończy się w szczególności nauka języka obcego. Dokonuje się także bieżącej oceny aktywności studenta na zajęciach. Zmierza się przy tym do zapewnienia weryfikacji wszystkich zakresów efektów kształcenia, tj. wiedzy, umiejętności i kompetencji. Stosowane są przy tym w ramach każdego z przedmiotów komplementarne metody sprawdzania realizacji efektów kształcenia, uwzględniające ujęte w efektach elementy wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Podstawą weryfikacji efektów kształcenia określonych dla praktyk zawodowych są dzienniki praktyk, formularze weryfikacji efektów kształcenia oraz rozmowy przeprowadzane z opiekunem praktyk. Dokumenty realizacji praktyk potwierdzane są przez zakładowych opiekunów. Praktyki zaliczane są na ocenę. Dodatkowo realizacja praktyk jest wrywkowo kontrolowana przez ich opiekuna ze strony uczelni. Także studenci dokonują oceny miejsc praktyk i ich przebiegu za pomocą ankiet wypełnianych po ich odbyciu. Jednostka zapewnia archiwizację dokumentów potwierdzających realizację praktyk zawodowych w teczkach osobowych studentów.

Studenci ocenianego kierunku, zarówno na studiach pierwszego, jak i drugiego stopnia, przygotowują pracę dyplomową. Na Wydziale wprowadzono ujednolicone zasady dotyczące konstrukcji prac dyplomowych. Forma prac dyplomowych jest dostosowana do

ogólnoakademickiego profilu studiów. Prace dyplomowe na studiach pierwszego stopnia mają charakter teoretyczno-empiryczny i składają się z reguły trzech rozdziałów. Dwa pierwsze mają najczęściej charakter opisowy i oparte są głównie na analizie literatury przedmiotu, aktów normatywnych i innych źródeł wtórnych. Rozdziały trzecie obejmują analizy oparte na studiach przypadku, segmentów rynku i innych przykładów praktycznych. Stosowane są w nich z reguły proste metody statystyczne i graficzne formy prezentacji wyników badań. Prace dyplomowe na studiach drugiego stopnia mają bardziej rozbudowaną strukturę opartą na trzech-czterech rozdziałach. Mają także charakter opracowań teoretyczno-empirycznych. Metodyka prac dyplomowych uwzględnia przygotowanie studentów do prowadzenia badań naukowych. Prace zawierają niezbędne elementy metodyki badań: sformułowanie problemu badawczego, celu pracy, w niektórych przypadkach hipotez, określenie zakresu przedmiotowego pracy, stosowanych metod badawczych oraz wykorzystanych źródeł.

Istotną rolę w przygotowaniu studentów do prowadzenia badań naukowych i ich realizacji odgrywają koła naukowe. W ich ramach studenci przygotowują projekty naukowo-badawcze, organizują warsztaty, seminaria i konferencje. Interesariusze zewnętrzni w trakcie spotkania z zespołem oceniającym wskazywali na szerokie zaangażowanie studentów w realizację projektów badawczych o charakterze aplikacyjnym oraz przygotowywanie raportów.

Interesariusze zewnętrzni pozytywnie oceniali przygotowanie absolwentów ocenianego kierunku studiów do potrzeb rynku pracy. Proces weryfikacji efektów kształcenia osiąganych przez studentów przy udziale pracodawców rozpoczyna się już na etapie realizacji praktyk zawodowych oraz angażowania studentów do realizacji wspólnych projektów. W celu pozyskania informacji o aktywności zawodowej absolwentów i ich pozycji na rynku pracy jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów cyklicznie monitoruje kariery zawodowe absolwentów. Realizacją ankiet wśród absolwentów i interesariuszy zewnętrznych zajmuje się Akademickie Biuro Karier Zawodowych. Wyniki tych badań wykorzystywane są do dostosowywania kierunków studiów i ich programów do potrzeb rynku pracy.

Proces sprawdzania i oceny efektów kształcenia opiera się na sformalizowanych procedurach opisanych w aktach wewnętrznych uczelni i wydziału, których przestrzeganie jest przedmiotem kontroli zwierzchników studentów i nauczycieli akademickich. System ten jest przejrzysty i zapewnia rzetelność prowadzenia oceny. Studenci mają możliwość egzekwowania swoich praw i sygnalizowania wszelkich problemów w tym zakresie w drodze zarówno kontaktów bezpośrednich z nauczycielami akademickimi i władzami wydziałowymi, jak i anonimowych ocen wyrażanych w ankietach.

Oceny realizacji efektów kształcenia związanych z poszczególnymi przedmiotami dokonują co do zasady nauczyciele akademicy prowadzący te przedmioty. Weryfikacja wiedzy i umiejętności studentów przez szersze gremium ma miejsce jedynie w przypadku egzaminów dyplomowych z udziałem przewodniczącego komisji, promotora i recenzenta. W sytuacjach konfliktowych studenci mogą występować o przeprowadzenie komisyjnego zaliczenia bądź egzaminu. Nauczyciele akademicy ze swojej strony reagują na zachowania nieetyczne związane z procesem weryfikacji efektów kształcenia. Uczelnia dokonuje w odniesieniu do wszystkich prac dyplomowych sprawdzania stopnia ich samodzielności za pomocą systemu antyplagiatowego.

Organizacja roku akademickiego podawana jest do informacji studentów i pracowników z odpowiednim wyprzedzeniem. Elementem struktury organizacyjnej roku są w szczególności sesje egzaminacyjne. Konkretny terminy zaliczeń ustalane są przez prowadzących zajęcia i podawane do wiadomości studentów z odpowiednim wyprzedzeniem. Zgodnie z Regulaminem studiów w trakcie sesji egzaminacyjnej studenci nie mogą zdawać więcej niż ośmiu egzaminów. Terminy egzaminów wymagają zatwierdzenia przez dziekana i podawane są przez niego do wiadomości nie później niż tydzień przed ich dniem. Studenci mają możliwość zdawania jednego egzaminu poprawkowego.

Na ocenianym kierunku studiów nie są prowadzone zajęcia z wykorzystaniem metod kształcenia na odległość.

2.3.

Tryb i warunki rekrutacji kandydatów na studia określają uchwały Senatu. Kwalifikacja na studia stacjonarne pierwszego stopnia dokonywana jest na podstawie wyników uzyskanych na egzaminie maturalnym z języka obcego oraz z jednego z przedmiotów: matematyka, geografia, historia, WOS, informatyka. Pozwala to na uwzględnienie kwalifikacji kandydatów odpowiadających planowanym efektom kształcenia dla ocenianego kierunku studiów. Na studia drugiego stopnia przyjmowani są kandydaci posiadający dyplom ukończenia studiów licencjackich, inżynierskich lub magisterskich. Kwalifikacja odbywa się na podstawie konkursu dyplomów, a przy liczbie kandydatów nieprzekraczającej limitu na podstawie złożonych dokumentów. Warunki i tryb rekrutacji umożliwiają zachowanie bezstronności postępowania i przejrzystości dokonywanej selekcji kandydatów. Kandydaci mają zapewnione równe szanse przyjęcia na studia.

Studenci podkreślili, że na studia I stopnia dostaje się w zasadzie każdy, a rzeczywista weryfikacja następuje dopiero w trakcie studiów. Jednocześnie z punktu widzenia przedstawicieli tej grupy społeczności akademickiej kryteria rekrutacji są przejrzyste i obiektywne, ponadto informacje na ten temat są podane do publicznej wiadomości na stronie internetowej. Na studia II stopnia przyjmowane są osoby, które ukończyły kierunki związane z gospodarką przestrzenną, ale prowadzone przez inne uczelnie, czy wydziały UŁ. Nauczyciele akademicy w opinii studentów bardzo dobrze rozwiązują potencjalny problem innego zasobu wiedzy przez zorganizowanie na początku testu (nie na ocenę), który umożliwia określenie poziomu wiedzy i wskazanie jakie tematy powinny zostać uzupełnione. Studenci obecni na spotkaniu oceniali to działanie jako takie, które realnie umożliwia wyrównanie poziomu grupy. Wszystkie przedmioty ujęte w planie studiów kończą się wystawieniem oceny potwierdzającej uzyskanie efektów kształcenia. Wszystkie przedmioty mają jednocześnie przypisane punkty ECTS. Zaliczanie etapów studiów dokonywane jest z zastosowaniem punktów ECTS. Podstawowym okresem zaliczeniowym jest semestr. Zaliczenie każdego semestru wymaga uzyskania 30 punktów ECTS. Brak zaliczenia semestru umożliwia wpisanie warunkowe na kolejny semestr z ustaleniem terminu jego spełnienia.

Zasady dyplomowania określone są w Regulaminie studiów oraz Uchwale Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego z dnia 20 lutego 2017 r. w sprawie zatwierdzenia zasad organizacji egzaminu dyplomowego. Studenci przygotowują pracę dyplomową pod kierunkiem promotora. Promotorem pracy licencjackiej może być nauczyciel akademicki posiadający co najmniej stopień naukowy doktora od co najmniej dwóch lat. Promotorem pracy magisterskiej może być nauczyciel akademicki posiadający tytuł profesora, stopień naukowy doktora habilitowanego bądź stopień doktora uzyskany przed co najmniej trzema laty i po uzyskaniu rekomendacji od kierownika katedry. Student ma możliwość dokonania wyboru seminarium i promotora. Tematy prac podlegają akceptacji promotorów a następnie Rady Wydziału. Uzyskanie pozytywnej oceny pracy dyplomowej od promotora i recenzenta jest poświadczeniem realizacji przez studenta związanych z nią efektów kształcenia. Zespół oceniający zwrócił uwagę na praktykę jednoczesnego wyznaczania na promotora pracy dyplomowej i jej recenzenta osób ze stopniem doktora. Ostatnim etapem weryfikacji efektów kształcenia jest egzamin dyplomowy. Do egzaminu tego może być dopuszczony student, który uzyskał zaliczenie przedmiotów ujętych w planie studiów, w tym praktyk zawodowych oraz przygotował pozytywnie ocenioną pracę dyplomową. Wymagania egzaminacyjne ustalane są przez Radę Wydziału i podawane do wiadomości studentów na stronie internetowej jednostki. Egzamin dyplomowy na studiach pierwszego stopnia obejmuje odpowiedź na dwa pytania z

zakresu kierunku studiów i pracy licencjackiej, a na studiach drugiego stopnia odpowiedź na trzy pytania z zakresu kierunku studiów i pracy magisterskiej.

Ostateczny wynik ze studiów wyliczany jest jako suma 0,6 średniej ważonej ocen uzyskanych ze wszystkich przedmiotów, 0,2 średniej arytmetycznej ocen pracy i 0,2 średniej ocen z egzaminu dyplomowego. Zespół oceniający zwrócił uwagę na dość niskie progi średniej ocen ze studiów umożliwiające uzyskanie odpowiedniej oceny ostatecznej.

Uznawanie efektów kształcenia określone zostało w Uchwale nr 507 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 15 czerwca 2015 r. Uchwała ta reguluje zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza szkolnictwem wyższym. Powołane zostały uczelniane, wydziałowe i kierunkowe zespoły ds. potwierdzania efektów uczenia się. Obecnie na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym przygotowywane są szczegółowe przepisy wykonawcze w tym zakresie.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

- 1) Program i plan studiów, ujęte w nim treści programowe, wymiar godzinowy poszczególnych przedmiotów, stosowane formy zajęć i metody dydaktyczne pozwalają na realizację założonych efektów kształcenia, w szczególności w zakresie przygotowania studentów do prowadzenia badań naukowych bądź udziału w nich.
- 2) Stosowane metody sprawdzania i oceny realizacji efektów kształcenia oraz organizacja procesu sprawdzania i oceny są właściwe. Mocną stroną na pewno są metody prowadzenia zajęć – studenci cenią sobie zwłaszcza praktyki terenowe.
- 3) Zdecydowanie należy wyróżnić jako mocną stroną badanie różnic w zasobie wiedzy czy umiejętności na II stopniu, które umożliwia prowadzącym dopasowanie poziomu zajęć do grupy i wskazanie osobom, które ukończyły studia I stopnia w innych Jednostkach, jaki materiał powinny uzupełnić.
- 4) Słabą stroną jest organizacja zajęć, studenci chcieliby mieć bardziej zblokowane zajęcia, co umożliwiłoby im uniknięcie zbyt dużej liczby okienek i kończenia zajęć za późno.
- 5) Tryb i warunki rekrutacja kandydatów na studia umożliwiają ich dobór w oparciu o wiedzę i umiejętności pozwalające na osiągnięcie określonych dla kierunku efektów kształcenia.
- 6) Proces dyplomowania oparty jest na prawidłowych rozwiązaniach. Uczelnia przyjęła zasady odnoszące się do uznawania efektów kształcenia uzyskanych poza systemem studiów.

Dobre praktyki

brak

Zalecenia

- W przypadku powierzania funkcji promotora nauczycielowi ze stopniem doktora zasadne byłoby poddawanie jej recenzji pracownika naukowego posiadającego tytuł bądź stopień doktora habilitowanego.
- Dopasowanie ułożenia zajęć do potrzeb studentów, którzy chcieliby mieć mniejszą liczbę przerw.

Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

3.1. Projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia

3.2. Publiczny dostęp do informacji

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3

3.1.

W Uniwersytecie Łódzkim wprowadzono model zarządzania jakością kształcenia, który obejmuje 8 obszarów związanych z jakością kształcenia, w tym 3 związane z programem kształcenia, tj.:

- zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd planów studiów i programów kształcenia i związanych z nimi efektów kształcenia,
- doskonalenie organizacji procesu dydaktycznego oraz opracowanie procedur zapewnienia jakości kształcenia, a także
- włączenie w proces zapewnienia jakości kształcenia studentów oraz pracodawców, poprzez zbieranie opinii studentów i absolwentów na temat realizacji procesu dydaktycznego, oraz opinii pracodawców o poziomie wykształcenia zatrudnianych absolwentów,

Model ten określa zadania dotyczące zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia oraz procedury, poprzez które realizuje się przyjęte zadania Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Nadzór nad wdrożeniem i doskonaleniem Systemu sprawuje Rektor. Dla realizacji zadań wynikających z SZJK została powołana Uczelniana Rada ds. Jakości Kształcenia (URJK), a na poziomie wydziału – Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia (WKJK).

Kluczowe procedury zadań objętych tym systemem dotyczące programu kształcenia to: *Wytyczne w zakresie tworzenia programów kształcenia w UE, Weryfikacja i dokumentowanie efektów kształcenia, Wprowadzenie procedury tworzenia i modyfikowania programów kształcenia (harmonogram działań)*. Na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym opracowano ponadto *Procedurę doskonalenia programów kształcenia, System weryfikacji efektów kształcenia jako element WSJK oraz Procedurę hospitacji zajęć i Ankiety* pozwalającą na usprawnienie procesu dydaktycznego (wypełnianą przez studentów I roku). Określono w nich szczegółowe cele kształcenia uwzględniające specyfikę Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, zakres i opis zakładanych efektów kształcenia, udział w procesie projektowania, zatwierdzania, monitorowania i okresowym przeglądzie programu kształcenia interesariuszy zarówno wewnętrznych (studentów), jak i zewnętrznych, a także sposoby dokumentowania wyników monitorowania i przeglądów programów kształcenia i ich wykorzystanie w procesie naprawy lub doskonaleniu oraz sposoby udostępniania raportów z tych przeglądów interesariuszom.

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny wprowadził rozwiązania systemowe polegające na stałej analizie i weryfikacji procesu kształcenia. Wdrożył wewnętrzny system jakości kształcenia oraz monitoruje i przeprowadza na bieżąco weryfikację efektów kształcenia na każdym poziomie i etapie procesu kształcenia.

Formułowanie oraz doskonalenie programów i efektów kształcenia odbywa się na szczeblu Rady Konsultacyjnej kierunku, której przewodniczy Dyrektor. W skład Rady wchodzi, poza pracownikami Wydziału, co najmniej jeden przedstawiciel studentów oraz przynajmniej jeden przedstawiciel otoczenia społeczno-gospodarczego. Przedstawiciele studentów i doktorantów są także członkami wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, która opiniuje postulaty zgłaszane przez Radę Konsultacyjną. Są oni również członkami Rady Wydziału. Studenci jako członkowie ciał opiniodawczo-doradczych, poza możliwością bezpośredniego zgłaszania propozycji zmian, mogą także wnioskować o wprowadzenie zmian wypełniając ankietę, zarówno w formie elektronicznej, jak i papierowej, oceniającą wykonywanie obowiązków przez nauczycieli akademickich oraz proces kształcenia.

Poza interesariuszami wewnętrznymi znaczącą rolę w formułowaniu i ocenie treści programowych z punktu widzenia potrzeb rynku pracy odgrywa Rada Biznesu, w skład której wchodzi przedstawiciele sektora przedsiębiorstw, mediów oraz instytucji publicznych. Głównym zadaniem Rady Biznesu jest nawiązanie ścisłej współpracy środowiska nauki i

praktyki gospodarczej. Jednym z obszarów współpracy jest dostosowanie programów kształcenia do potrzeb rynku pracy. Sugestie członków Rady Biznesu wykorzystywane są również w określaniu tematyki prac dyplomowych, a także organizacji praktyk studenckich.

Jak poinformowano w czasie wizytacji jeden z przedstawicieli Rady Biznesu udostępnił studentom pole golfowe w ramach zajęć z *wychowania fizycznego*. Rada Biznesu corocznie organizuje cykle wykładów dla studentów p.n. „*Blżej praktyki*”. Obecnie realizowana jest już szósta edycja cyklu wykładów, których tematyka dotyczy aktualnych zagadnień z zakresu funkcjonowania gospodarki, ekonomii, inwestycji, finansów, zarządzania oraz zagadnień społecznych. Prowadzącymi wykłady są osoby z doświadczeniem praktycznym, np. przedstawiciele firm takich jak np. PKN Orlen, Magellan SA, Danfoss Poland Sp. z o.o., Infosys Poland Sp. z o.o, dyrektorzy banków i Fundacji Rozwoju Przedsiębiorczości. Zaletą prowadzonych wykładów jest przede wszystkim bezpośredni kontakt z praktykami oraz realnymi problemami biznesowymi. Uczestnictwo w wykładach umożliwia zdobycie doświadczenia przydatnego przy ubieganiu się o praktyki, staże czy pracę. W ramach tych wykładów realizowane są takie tematy jak:

- „Jak znaleźć idealnego pracownika – czyli zostać ekspertem ds. rekrutacji,„
- „Co dalej z ropą naftową? Perspektywy rafinerii i petrochemii”
- „The New Danfoss – An exclusive insight into an industrial transformation”
- „Innowacje w bankowości”
- „Rola biegłego rewidenta (audytora) we współczesnym świecie”
- „Technologia jako kluczowy element w budowaniu przewagi konkurencyjnej”
- „Jak założyć i prowadzić własną firmę - z doświadczeń konsultanta ośrodka Enterprise „Europe Network”
- „Zmierzch marketingu. Jak wykorzystać social media w biznesie?”

Wszyscy studenci uczestniczący w wykładach otrzymują świadectwo ukończenia cyklu wykładów „*Blżej praktyki*” wydane przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ.

Ponadto Wydział zatrudnia również do przeprowadzenia zajęć dydaktycznych wynikających z programu studiów doświadczonych praktyków (na okres semestru lub roku akademickiego). W bieżącym roku akademickim są to np. Naczelnik Wydziału Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, Kierownik Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego, Dyrektor Biura Audytu Wewnętrznego PKO Leasing SA, Główny specjalista w Urzędzie Statystycznym w Łodzi.

Interesariusze wewnętrzni są członkami Rady Konsultacyjnej, Komisji ds. Jakości Kształcenia, Rady Wydziału, natomiast przedstawiciele pracodawców zasiadają w Radzie Biznesu i Radach Konsultacyjnych.

Interesariusze wewnętrzni są członkami Rady Konsultacyjnej, Komisji ds. Jakości Kształcenia, Rady Wydziału, natomiast przedstawiciele pracodawców zasiadają w Radzie Biznesu i Radach Konsultacyjnych.

Można zatem stwierdzić, iż przedstawiciele interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych są członkami wszystkich ciał odpowiedzialnych za podejmowania kluczowych decyzji dla projektowania, monitorowania i realizacji programów i efektów kształcenia.

Monitorowanie, okresowy przegląd programów kształcenia i osiągania zakładanych w programie efektów kształcenia odbywa się na każdym etapie kształcenia, począwszy od zajęć dydaktycznych, poprzez praktyki zawodowe i na procesie dyplomowania kończąc. W tym celu opracowane zostały zasady przygotowania i obrony prac dyplomowych (Regulamin studiów UŁ, Zasady organizacji egzaminu dyplomowego). Obowiązujące na egzaminie dyplomowym zagadnienia odpowiadają założonemu efektom kształcenia. Monitorowanie stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia jest ściśle związane z metodami i formami kształcenia. Biorąc pod uwagę doświadczenie dydaktyczne pracowników, Władze Wydziału pozostawiają swobodę wyboru tych metod i form prowadzącym zajęcia (koordynatorom przedmiotów).

Monitorowanie, okresowy przegląd programów kształcenia i osiągnięcia zakładanych pozwala to na dokonanie oceny aktualności zakładanych efektów kształcenia, w tym m. in. ma ich zgodności z oczekiwaniami otoczenia społeczno-gospodarczego i rynku pracy, oceny stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia, oceny programu studiów, stosownych form kształcenia i metod ich weryfikacji i oceniania, a także ocenę nakładu pracy własnej studenta, materiałów dydaktycznych oraz infrastruktury dydaktycznej. Analiza wyników egzaminów (struktura ocen), oceny prac etapowych, dyplomowych, praktyk, a także semestralna analiza odsiewu studentów, semestralna analiza oceny nauczycieli akademickich i zajęć dydaktycznych dokonywana przez studentów stanowi materiał analityczny dla władz Wydziału. Materiał ten pozwala Władzom Wydziału na podjęcie skutecznych działań o charakterze doskonalącym lub - w zależności od stwierdzonych uchybień - naprawczym.

Działania doskonalące jakość kształcenia będące wynikiem monitorowania oraz okresowego przeglądu programów kształcenia, uwzględniające opinie interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych, podjęte przez Władze Wydziału to:

1. Zwiększanie udziału praktyków w procesie kształcenia, jako postulat Rady Konsultacyjnej, w tym przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego. W tym celu podjęto się organizacji i realizacji zajęć praktycznych w terenie, które umożliwiają podnoszenie jakości kształcenia na kierunku oraz osiągnięcia założonych efektów kształcenia. Np.
  - zajęcia praktyczne, w terenie realizowane są na przedmiocie *Rewitalizacja miast oraz Technologie informacyjne i komunikacyjne w zarządzaniu miastem i regionem* (Specjalność: Zarządzanie miastem i regionem (ZMiR)). Z perspektywy przyszłych pracodawców ważne obecnie stają się zajęcia oparte na aktywnych formach zajęć. Zjawisko to odzwierciedlone jest w zgłaszanych przez praktyków sugestiach i wnioskach. Wprowadzone na Wydziale zróżnicowane formy zajęć umożliwiły odpowiednie dopasowanie formy zajęć do specyfiki i wymagań przedmiotu.
2. W odpowiedzi na zmieniające się potrzeby otoczenia, a także postulaty studentów oraz dążenie do ciągłej poprawy jakości kształcenia, jest nowatorskie podejście do realizacji zajęć, tj. synchronizacja realizowanych treści kształcenia w celu zwiększenia skuteczności osiągania efektów kształcenia. W ramach podjętych działań organizowany jest m.in. dwudniowy wyjazd studialny - seminarium terenowe pt. „Zwrócić Spalę (ku) Pilicy”, podczas którego, następuje częściowe połączenie problematyki z przedmiotów: *Turystyka i rekreacja w rozwoju regionalnym, Zarządzanie nieruchomościami, Zarządzanie środowiskiem*. W trakcie zajęć studenci również nabywają umiejętności praktycznych oraz mają kontakt z przedstawicielami praktyki.
3. Uwzględniając sugestie studentów ocenianego kierunku uruchomiono zajęcia do wyboru, w tym seminaria o mniejszej liczbie studentów. Wprowadzono możliwość uruchamiania seminarium magisterskiego przy niezależnej liczbie zgłoszonych osób (przy założeniu max 12 osób). W tej sytuacji studenci mają możliwość wyboru odpowiedniego promotora pracy magisterskiej, który posiada specyficzną wiedzę z zakresu podejmowanej w pracy tematyki. Np. uruchomiono grupy dziekańskie przy mniejszej ich liczebności. I tak np. w roku akademickim 2015/2016 uruchomione zostały ćwiczenia konwersatoryjne 3, pt. *Ekoinnowacje – wymiar społeczny, ekonomiczny i środowiskowy*, przy liczbie 8 studentów oraz *Miasta w obliczu zmian klimatu*, przy liczbie 9 studentów. W ten sposób osiągnięto zarówno zwiększoną satysfakcję studentów zainteresowanych tematyką zrównoważonego rozwoju miast, jak również udoskonalono proces dydaktyczny.
4. Uwzględniono postulat zgłaszany przez studentów w zakresie zwiększenia liczby godzin zajęć komputerowych z wykorzystaniem specjalistycznego oprogramowania. W tym celu, pracownicy Instytutu Gospodarki Przestrzennej, zgłaszają w puli zajęć do wyboru atrakcyjne dla studentów przedmioty specjalistyczne takie jak: *Narzędzia GIS w procesach urbanizacji; Informatyczne systemy analiz i prognoz ekonomicznych; Przestrzenno-czasowe*

analizy zjawisk ekonomicznych i społecznych; Metody wielowymiarowe w ocenie rozwoju regionalnego.

5. Na wniosek Rady Konsultacyjnej i studentów dotyczący uwzględnienia naturalnej ciągłości i sekwencji przedmiotów dokonano stosownej zamiany treści zajęć na przedmiotach: *projektowanie urbanistyczne, rysunek techniczny i plastyczny, planowanie przestrzenne*. Rozpoczynany projekt na zajęciach z projektowania urbanistycznego jest wykorzystywany i kontynuowany dalej przez studentów na zajęciach z rysunku oraz planowania przestrzennego. Osiągnięto tym samym logiczną całość procesu kształcenia na tych przedmiotach, co wpływa na ogólną satysfakcję z zajęć studentów, celowość realizacji poszczególnych projektów oraz równolegle przyczynia się do doskonalenia jakości kształcenia na kierunku.
6. Uwzględniając sugestie studentów ocenianego kierunku każdego roku rozszerzana jest oferta zajęć do wyboru.
7. Realizując postulaty pracodawców dotyczące synchronizacji treści kształcenia między przedmiotami, podjęto się realizacji zespolenia wybranych treści kształcenia na przedmiocie *Rewitalizacja miast* oraz *Technologie informacyjne i komunikacyjne w zarządzaniu miastem i regionem*. Połączenie specyfiki obu zajęć zwiększyło atrakcyjność i jakość prowadzonych zajęć.
8. Ważnym postulatem pracowników realizujących zajęcia na ocenianym kierunku było formalne włączanie praktyków w realizację zajęć dydaktycznych. Wykorzystanie potencjału osób mających odpowiednie doświadczenie, wiedzę i kompetencje umożliwiła realizacja projektu pt. *Wiedza, kompetencje, zatrudnienie – dostosowywanie programów kształcenia na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ do potrzeb rynku pracy*. W trakcie organizowanych zajęć studenci uczestniczyli w praktycznych zajęciach z przedsiębiorczości, czy zarządzania czasem.
9. Z inicjatywy pracowników dydaktycznych wdrażane są innowacyjne metody dydaktyczne m.in.:
  - realizowane zajęcia z wykorzystaniem metody blended learningu (*Planowanie rozwoju miast, Nowoczesne metody i narzędzia zarządzania regionem*) oraz wykorzystywanie platformy e-learningowej do wspomaganie zajęć (*ćwiczenia terenowe*)
  - wykorzystywanie interaktywnych metod dydaktycznych np. sąd obywatelski (*Planowanie rozwoju miast*), design thinking (*Partycypacja społeczna w planowaniu i zarządzaniu jst*).
10. Od roku akademickiego 2016/2017 studenci mogą również korzystać z przygotowanej przez pracowników Wydziału, w tym Instytutu Gospodarki Przestrzennej oferty szkoleń tematycznych, np. *Jak organizować rewitalizację w gminach?*, *Nowe uwarunkowania procesów rewitalizacji*. Szkolenia mają charakter fakultatywny, wychodzą naprzeciw oczekiwaniom studentów, poszerzają i pogłębiają wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Przygotowują studentów do prowadzenia badań naukowych jak i pracy zawodowej.
11. W celu poprawy i doskonalenia procesu dydaktycznego uwzględniono wnioski studentów z ankiety oceny jakości kształcenia. Przeprowadzono indywidualne rozmowy z pracownikami na temat poruszanych problemów w ankiecie, realizowane są również hospitacje na wskazanych do naprawy zajęciach, a także dokonano zmiany koordynatorów i prowadzących przedmiotów.
12. W związku z koniecznością redukcji liczby godzin na ocenianym kierunku (np. na studiach I stopnia z 2175 h do 1830 h; na studiach II stopnia z 1035 na 825 h studiów stacjonarnych) zrealizowano działania dotyczące zmiany treści, tematów kształcenia oraz zredukowano liczbę godzin określonych przedmiotów. Zmiany uwzględniły propozycje i sugestie studentów, w tym uczestników Rady Konsultacyjnej. Wyłączone zostały również

przedmioty i treści powtarzające się na zajęciach. Ponadto część treści ze zniesionych zajęć włączone zostały do tematycznie odpowiadających przedmiotów.

Na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym dokonywany jest systematycznie proces monitorowania struktury ocen i na bieżąco przyczynia się do stałej poprawy jakości procesu dydaktycznego oraz weryfikacji treści i efektów kształcenia. Przeprowadzany jest on poprzez analizę ocen prac etapowych, zaliczeniowych, egzaminacyjnych w trakcie studiów, ocenę praktyk oraz ocenę procesu dyplomowania. Brane są pod uwagę mierniki ilościowe i jakościowe np. współczynniki pozytywnych zaliczeń w pierwszym terminie, odsetek studentów z zaliczeniem warunkowym, procent studentów niekończących studiów, struktura ocen uzyskiwanych na egzaminie dyplomowym.

W przypadku znacznego odsetka ocen niedostatecznych stosuje się mierniki jakościowe np. wprowadza się dodatkowe hospitacje zajęć, rozmowy z nauczycielami akademickimi, czy też weryfikuje się treści kształcenia dostosowując je do poziomu danej grupy studenckiej.

Monitorowanie struktury ocen doprowadziło m.in. do zmiany formy weryfikacji efektów kształcenia (np. w miejsce wykładu wprowadzono ćwiczenia konwersatoryjne w celu większej aktywizacji studentów na zajęciach), uszczegółowienia procedur dyplomowania, (np. rozszerzenia listy pytań, uaktualnienia literatury).

Biorąc powyższe pod uwagę można stwierdzić, iż zmiany doskonalące programy kształcenia odbywa się cyklicznie na wniosek zarówno interesariuszy wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Zdecydowana większość proponowanych zmian jest uwzględniana i monitorowana, a ich efekty weryfikowane na bieżąco, co potwierdzają protokoły z posiedzeń organów Wydziału.

3.2.

Publiczny dostęp do informacji jest zapewniany przez strony internetowe UŁ (www.uni.lodz.pl i <https://www.usosweb.uni.lodz.pl>) oraz stronę internetową Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego (www.eksoc.uni.lodz.pl). Ponadto dostępny jest portal informacyjny dotyczący praktyk zawodowych (<http://www.eksoc.uni.lodz.pl/cspz>). Strony internetowe Wydziału oraz Uniwersytetu udostępniają także informacje dotyczące rekrutacji oraz możliwości dalszego kształcenia i zatrudnienia absolwentów (m.in. studiów podyplomowych).

Na Wydziale nad stroną internetową opiekę merytoryczną sprawuje Centrum Rozwoju, do zadań którego należy m.in. promocja Wydziału, natomiast Sekcja Informatyki administruje domeną wydziałową. Za treści zamieszczane na stronie odpowiadają: Centrum Rozwoju, które zajmuje się zamieszczaniem i aktualizacją informacji na temat współpracy z zagranicą, ofertą zajęć dla studentów obcokrajowców i promocją Wydziału, Centrum Kształcenia które m.in. zamieszcza i aktualizuje ofertę dydaktyczną Wydziału (seminaria, specjalności, plany i programy studiów, rozkłady zajęć, oferta rekrutacyjna). Natomiast do zadań Centrum Nauki i Spraw Pracownika należy umieszczanie i cykliczne monitorowanie informacji o sprawach naukowych (np. konferencjach, projektach badawczych i dydaktycznych, publikacjach). Informacje dotyczące spraw studenckich zamieszcza i uaktualnia na stronie Centrum Obsługi Studenta. Nadzór merytoryczny nad całością sprawuje Dziekan Wydziału.

Instytut Gospodarki Przestrzennej posiada swoją stronę internetową pod adresem: <https://www.eksoc.uni.lodz.pl/igp>, na której zamieszczane są informacje o dyżurach nauczycieli akademickich, konferencjach, ofertach dydaktycznych oraz aktualnych wydarzeniach. Cyklicznego i bieżącego monitorowania informacji zamieszczanych na stronach dokonują sekretariaty instytutów i katedr na wniosek dyrektorów instytutów lub ich zastępców. Studenci i pracownicy korzystają także z dedykowanego portalu dla pracowników UŁ, gdzie znajduje się wyszukiwarka pracowników wraz z podstawową charakterystyką wykładowcy i informacje o terminach konsultacji i komunikaty (<https://ludzie.uni.lodz.pl>).

Studenci Wydziału mają dostęp do elektronicznej informacji (USOSweb oraz strona internetowa) w zakresie oferty kształcenia, wykładów do wyboru, specjalności, seminariów,

zasad zaliczania i sesji egzaminacyjnej, elektronicznych baz danych czasopism oraz pomocy materialnej i socjalnej. Pieczę nad prawidłowym funkcjonowaniem systemów informatycznych sprawuje jednostka ogólnouczelniana – Centrum Informatyki UŁ.

Na Wydziale nad stroną internetową opiekę merytoryczną sprawuje Sekcja Promocji natomiast Pracownia Informatyki zajmuje się administracją domeny wydziałowej. Za treści zamieszczane na stronie odpowiadają poza Sekcją Promocji, Kierownik Dziekanatu, Sekcja Jakości Kształcenia, Sekcja Współpracy z Zagranicą. Nadzór merytoryczny nad całością sprawuje Dziekan Wydziału.

Ocenę publicznego dostępu do informacji prowadzi Centrum Promocji Uniwersytetu Łódzkiego (CPUL).

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny określił i wdrożył zasady (procedury) projektowania i zatwierdzania programów kształcenia. Prowadzi na kierunku *gospodarka przestrzenna* monitorowanie i okresowe (semestralne) przeglądy programów kształcenia z udziałem interesariuszy wewnętrznych (studentów i nauczycieli akademickich) i zewnętrznych (Rada Biznesu). Systematyczna analiza tego procesu oraz systematyczna ocena osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia prowadzi do doskonalenia jakości kształcenia na ocenianym kierunku, również z uwzględnieniem zapotrzebowania rynku pracy.

Wydział zapewnia również publiczny dostęp do pełnych i aktualnych informacji o programach kształcenia oraz o bieżącej realizacji procesu kształcenia, tj. zakładanych efektach kształcenia, organizacji i procedurach dotyczących toku studiów dla wszystkich grup interesariuszy. Zapewnia również dostęp do warunków rekrutacji dla kandydatów na studia.

Dobre praktyki

Brak

Zalecenia

Wskazane byłoby uzupełnienie w stosowanych dotychczas procedurach sposobu badania skuteczności procedur postępowania związanych z monitorowaniem oraz okresowym przeglądem programów kształcenia.

Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia

- 4.1. Liczba, dorobek naukowy/artystyczny oraz kompetencje dydaktyczne kadry
- 4.2. Obsada zajęć dydaktycznych
- 4.3. Rozwój i doskonalenie kadry

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4

4.1.

Zajęcia na kierunku *gospodarka przestrzenna* na studiach I i II stopnia prowadzi ogółem 50 nauczycieli akademickich, w tym 10 tytułarnych profesorów, 10 osób ze stopniem naukowym doktora habilitowanego oraz 20 doktorów, a także 10 osób z tytułem zawodowym magistra. Kadra ta reprezentuje swoim dorobkiem przede wszystkim obszar nauk społecznych dziedzinę nauk ekonomicznych i dyscyplinę ekonomia, dziedzinę nauk prawnych, w tym prawo, ale również z uwagi na wielkoobszarowość kierunku *gospodarka przestrzenna* zajęcia prowadzą przedstawiciele nauk przyrodniczych i technicznych. Kadre charakteryzuje różnorodność specjalizacji naukowych zgodnie z potrzebami procesu kształcenia. I tak, wśród kadry kierunku są osoby zajmujące się rozwojem regionalnym, rozwojem lokalnym gospodarką nieruchomości, polityką regionalną, ekonometrią przestrzenną, partycypacją społeczną w zagospodarowaniu przestrzennym oraz regionalną analizą ekonomiczną, a także architekturą,

przyrodniczymi aspektami przestrzeni. Pracownicy charakteryzują się dobrze rozwiniętymi relacjami z otoczeniem, co potwierdziło zarówno spotkanie ZO z kadłą akademicką jak i przedstawicielami pracodawców, a co przenosi się bezpośrednio na jakość kształcenia. Dorobek naukowy i publikacje kadry zawarty zarówno w czasopismach z listy B, jak i A (27 publikacji w ostatnich 3 latach) MNiSZW, potwierdzają zarówno wysokie kompetencje naukowe, jak i w zakresie prowadzenia badań naukowych. Trzeba też zauważyć, że kadra prowadząc zajęcia na kierunku gospodarka przestrzenna posiada długoletnie doświadczenie dydaktyczne, co uwidoczniło się również na hospitowanych zajęciach, jak i spotkaniu z kadłą. Pracownicy dbając również o podwyższanie kwalifikacji, uzyskali liczne certyfikaty potwierdzające m.in. ukończenie specjalistycznych kursów językowych, szkoleń e-learningowych, zarządzania czasem, doskonalenia metod dydaktycznych, doradztwa zawodowego, komercjalizacji badań naukowych. Kadra jest w pełni przygotowana do prowadzenia zajęć w językach obcych, co poświadcza oferta zajęć do wyboru, aktywny udział (75 wygłoszonych referatów w ostatnich dwóch latach) w konferencjach międzynarodowych, a także prowadzone wykłady gościnne na uczelniach zagranicznych. Uczelnia do minimum kadrowego kierunku gospodarka przestrzenna dla studiów I i II stopnia przedstawiła 27 osób, w tym 3 profesorów, 6 doktorów habilitowanych i 18 doktorów. Kadra poprzez dorobek naukowy reprezentuje trzy obszary kształcenia to jest: obszar nauk społecznych, technicznych i przyrodniczych, co odpowiada przyporządkowaniu kierunku do obszarów wiedzy, dziedzin nauki i dyscyplin naukowych. Zespół oceniający, biorąc pod uwagę dorobek naukowy, obciążenia dydaktyczne, do minimum kadrowego zaliczył wszystkie osoby, przy czym jako reprezentantów nauk przyrodniczych zaliczył jedną osobę, podczas gdy uczelnia wskazywała dwie, gdyż jedna z proponowanych osób posiada dorobek naukowy w obszarze nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia. Zatem obszar nauk społecznych dyscyplinę ekonomia reprezentuje 25 osób, a obszar nauk przyrodniczych (dyscyplina ochrona środowiska dziedzina nauki biologiczne) i nauk technicznych (dziedzina nauki techniczne, dyscyplina architektura i urbanistyka) reprezentowany jest każdy przez jedną osobę. Zatem minimum kadrowe dla studiów I i II stopnia kierunku gospodarka przestrzenna jest spełnione. Struktura minimum kadrowego z uwagi na obszary kształcenia odpowiada strukturze efektów kształcenia. Dorobek naukowy osób z minimum kadrowego skoncentrowany jest na kluczowych zagadnieniach gospodarki przestrzennej, jak: polityka regionalna, rozwój regionalny i lokalny, samorząd terytorialny, przestrzeń w perspektywie technicznej i przyrodniczej, ekonometria przestrzenna, analizy regionalne. Osoby tworzące minimum kadrowe zajmują znaczącą pozycję w środowisku naukowym. Są członkami: Komitetów PAN, w tym Prezydium Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Podkomisji ds. Nadawania Upoważnień Zawodowych rzeczoznawcy majątkowego.

4.2.

Rozmowa ZO z władzami Wydziału pozwala ustalić, iż na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym przyjęto zasadę obsady zajęć uwzględniającą zależność między dorobkiem naukowym, a zakresem merytorycznym przedmiotu. Każdy pracownik wskazany do obsady danego przedmiotu zobowiązany jest do przedstawiania sylabusu wraz z dorobkiem naukowym. Dyrektor Instytutu po analizie dorobku akceptuje lub weryfikuje obsadę z uwzględnieniem dorobku naukowego i podejmuje decyzje dotyczące obsady. Taka sama zasada obejmuje seminaria dyplomowe. Tematyka seminariów dyplomowych studiów I i II stopnia powiązana jest ściśle z tematyką badań nauczycieli akademickich. Analiza obsady zajęć pozwala stwierdzić, że zachowuje ona pełną zgodność tematyki zajęć z dorobkiem naukowym osoby prowadzącej. Obsada zajęć dydaktycznych jest pochodną zainteresowań naukowych pracowników. Zarówno obszary zainteresowań naukowych, jak i dorobek publikacyjny osób prowadzących zajęcia na kierunku GP potwierdzają zgodność dorobku z zakresem

prowadzonych zajęć co umożliwi osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia. Z uwagi na specyfikę kierunku gospodarka przestrzenna obsada zajęć uwzględnia również dorobek zawodowy kadry. Znaczna część kadry prowadzącej zajęcia na kierunku gospodarka przestrzenna posiada praktyczne doświadczenie w pracy zawodowej i/lub badaniach eksperckich(w szczególności w zakresie zarządzania nieruchomościami (np. członek Podkomisji ds. Nadawania Uprawnień Zawodowych rzeczoznawcy majątkowego) czy rozwoju regionalnego.

4.3.

Przeprowadzone rozmowy z władzami wydziału oraz kadrami akademicką powalają stwierdzić, iż wydział przykłada bardzo dużą wagę do rozwoju kadry. Celem strategicznym jest rozwój kadry z uwagi na aspekty naukowe i dydaktyczne. W tym celu stosuje się określone instrumenty oceny i motywacji. Ocena kadry odbywa się zgodnie z zasadami określonymi na uczelni. Na spotkaniu Zespołu oceniającego z kadrami akademicką dyskutowano, między innymi o możliwościach rozwoju i wsparciu ze strony uczelni, podkreślano możliwość uczestniczenia w wielu szkoleniach, które wzmacniają kompetencje dydaktyczne. Zatrudnienie nauczyciela akademickiego następuje w drodze konkursu o wyraźnie sprecyzowanych kryteriach preferujących zainteresowania naukowe. System oceny kadry uwzględnia działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną. W nowym systemie oceny wprowadzonym na Wydziale, priorytetowym kryterium oceny uczyniono rozwój naukowy pracowników. Pracownicy otrzymują punkty za publikacje naukowe oraz udział w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych. Należy podkreślić, iż przy ocenie osiągnięć dydaktycznych preferuje się jakość zajęć i przekroczenie pensum nie jest premiowane. Obniżone zostały wymagania dotyczące realizacji pensum dydaktycznego. W ocenie działalności dydaktycznej uwzględnia się autorstwo podręczników skryptów, staże dydaktyczne, wykłady zagraniczne, zajęcia w j. obcym, wyróżniona praca dyplomowa, opieka nad kołem naukowym, projekty edukacyjne, frekwencja studentów na zajęciach, opracowanie nowego programu studiów.

Na Wydziale stworzono pakiet rozwiązań wspierający rozwój naukowy pracowników. Pracownicy publikujący artykuły na liście JCR otrzymują dofinansowanie usług proofreadingu lub też opłat związanych z publikowaniem (submission fee). Uruchomiono program mobilności krajowej, który umożliwia naukowcom wyjazdy badawcze do wiodących ośrodków naukowych w Polsce na okres 4 tygodni. Ponadto pracownicy mogą raz w roku skorzystać z dofinansowania z rezerwy dziekana udziału w konferencji międzynarodowej.

Na Wydziale systematycznie organizowane są szkolenia naukowe i dydaktyczne, organizowane przede wszystkim przez Centrum Szkoleń i Praktyk Zawodowych, jak również prowadzone przez ekspertów zapraszanych przez kolegium dziekańskie. Szczególną popularnością cieszą się szkolenia metodologiczne co potwierdziło spotkanie z kadrami.

Dziekan WES otworzył możliwości swobodniejszego przechodzenia pracowników między katedrami w sytuacjach, gdy pracownik zmienił profil działalności naukowej lub w przypadkach, kiedy współpraca na poziomie kierownik-członek katedry/zakładu nie układała się poprawnie co z pewnością ogranicza ewentualne bariery dla rozwoju kadry. Przypadków przejścia szczególnie młodych pracowników w ostatnim roku odnotowano kilkanaście. Trzeba też zauważyć że na Wydziale powołano stanowisko prodziekana ds. personalnych, który prowadzi przegląd personalny i projektuje strukturę zatrudnienia zarówno pracowników akademickich, jak i pracowników niebędących nauczycielami akademickimi co jednoznacznie podkreśla preferencje Władz Wydziału w zakresie doskonalenia kadry. Na Wydziale zmodyfikowano również system motywowania pracowników, który wdraża cykliczne badania satysfakcji pracowników. Ważnym elementem motywowania kadry, w perspektywie udziału studentów w badaniach naukowych jest wprowadzenie do systemu premiowania, opracowywanym co roku, możliwości premiowania za opublikowanie artykułu naukowego z

listy MNiSW (A, B lub C) lub monografii, wspólnie ze studentem Wydziału lub absolwentem nie będącym pracownikiem (pracownik otrzymuje 2 pkt). Jest to dodatkowa premia, niezależna od premii za samą publikację. Na Wydziale utworzono ponadto Komisję Etyki, gdzie wprowadzony został system postępowania etycznego.

Ważnym instrumentem wykorzystywanym w doskonaleniu kadry są hospitacje. Podczas wizytacji przedstawiono dokumentacje hospitacji zajęć. Na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym hospitacje zajęć na kierunku *gospodarka przestrzenna* realizowane są zgodnie z planem. Przegląd arkuszy hospitacyjnych podczas wizytacji pozwala uznać, że są one trwałym elementem doskonalenia kadry, o czym świadczą umieszczone w nich uwagi wspomagające doskonalenie warsztatu dydaktycznego, wprowadzenia technik multimedialnych, dokładniejszego omawiania tematów, aktywizowania studentów i skłaniania do dłuższych wypowiedzi. Trzeba też dodać, że jednak większość uwag osób hospitujących było pochlebnych.

W procesie doskonalenia kadry istotną rolę odgrywają opinie studentów wyrażane w procesie ankietowania zajęć. Pytania ankietowe dotyczą między innymi: oceny sposobu przekazywania wiadomości przez nauczyciela akademickiego, prowadzenia zajęć, wymagań wobec studentów, stosunku wykładowcy do studentów, wpływu zajęć na osiągnięcie efektów kształcenia. Uwagi studentów dotyczyły: powtarzania się treści programowych na niektórych przedmiotach, zaś wysoko oceniono współpracę z kadra na konsultacjach.

Dodatkowo przeprowadzono ankietę papierową, w której są pytania dotyczące pracy kadry to jest: wymagań egzaminacyjnych, sposobu przekazywania wiedzy, korzystania z dyżurów. Ankiety studenckie wykorzystywane są do oceny i wynagradzania pracowników. Odpowiedni zapis znajduje się w uchwalonym przez Radę Wydziału regulaminie premii i nagród. W myśl tej propozycji pracownik wysoko oceniany przez studentów może uzyskać dodatkowo zwolnienie z pewnej części pensum dydaktycznego. Zapis ten ma zachęcać do skoncentrowania się na jakości zajęć, a nie na ich ilości. Wyniki ankiet udostępniane są dyrektorom instytutów, a także Dziekanowi, co w połączeniu z wynikami hospitacji pozwala im prowadzić szeroko pojętą politykę personalną w zakresie dydaktyki.

Przedstawiony podczas wizytacji raport z funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia obejmował ocenę polityki kadrowej, stwierdzając przydatność hospitacji w ocenie młodych pracowników i wzmacnianiu ich dydaktycznych umiejętności.

Oceniając politykę kadrową prowadzoną na wydziale w tym dotyczącą doskonalenia kadr nie można pominąć, w celu zwiększenia dostępności i pomocy dla pracowników akademickich, przeprowadzonej reformy administracji. Powstały centra jak np.: Centrum Nauki i Spraw Pracownika, Centrum Rozwoju Wydziału, Centrum Kształcenia, Centrum Obsługi Studenta, złożone z mniejszych, wyspecjalizowanych w obszarach tematycznych zespołów (w tym zespół personalny, zespół ds. projektów etc.). Stworzono także centra administracyjne przy dawnych sekretariatach instytutów.

Wszechstronna komunikacja odbywa się wieloma kanałami, z których najważniejsze to: cykliczne spotkania kolegium dziekańskiego ze wszystkimi pracownikami administracji, spotkania w zespołach i praca projektowa w zespołach nad doskonaleniem obsługi studentów, funkcjonowania biblioteki, kół naukowych, korespondencja z kolegium za pośrednictwem skrzynki mailowej albo anonimowe przesyłanie sugestii poprzez uruchomiony formularz sugestii.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Kadra prowadząca zajęcia na kierunku *gospodarka przestrzenna* reprezentuje znaczący dorobek naukowy, dydaktyczny, w tym przygotowanie do prowadzenia zajęć w językach obcych. Dorobek naukowy kadry skoncentrowany jest na dyscyplinie ekonomia, do której odnoszą się efekty kształcenia i publikowany jest w prestiżowych czasopismach w obiegu

międzynarodowym i krajowym. Kadra piastuje prestiżowe funkcje w organizacjach naukowych. Minimum kadrowe dla studiów I i II stopnia jest spełnione. Kadra z minimum specjalizuje się w zagadnieniach dotyczących polityki regionalnej, rozwoju regionalnego i lokalnego, samorządu terytorialnego, przestrzeni w perspektywie technicznej i przyrodniczej, ekonometrii przestrzennej, analizy regionalne. Obsada zajęć nie budzi żadnych zastrzeżeń i zachowuje zasadę uwzględniającą zależność między dorobkiem naukowym osoby prowadzącej a zakresem merytorycznym przedmiotu. Proces doskonalenia kadry uwzględnia ocenę okresową, system motywacyjny, hospitacje, proces ankietowania. Władze Wydziału stosują innowacyjne formy i sposoby motywowania kadry do rozwoju naukowego i wzmacniania kompetencji dydaktycznych.

Dobre praktyki

1. Ankiety studenckie wykorzystywane są do oceny i wynagradzania pracowników. Odpowiedni zapis znajduje się w uchwalonym przez Radę Wydziału regulaminie premii i nagród: „wyróżniające oceny studentów – 2 pkt. za każdy przedmiot, w przypadku którego średnia ocena wyniosła co najmniej 4,5, pod warunkiem, że ankiety wypełniło co najmniej 20 osób lub co najmniej 40% uczestników, łącznie nie więcej niż 6 pkt.” Dla porównania, recenzja pracy dyplomowej jest wyceniana na 0,2 pkt. W myśl tej propozycji pracownik wysoko oceniany przez studentów może uzyskać dodatkowo zwolnienie z pewnej części pensum dydaktycznego. Zapis ten ma zachęcać do skoncentrowania się na jakości zajęć, a nie na ich ilości. Wyniki ankiet udostępniane są dyrektorom instytutów a także Dziekanowi, co w połączeniu z wynikami hospitacji pozwala im prowadzić szeroko pojętą politykę personalną w zakresie dydaktyki.

2. W systemie premiowania WE-S, opracowywanym co roku, zawarto możliwość premiowania za opublikowanie artykułu naukowego z listy MNiSW (A, B lub C) lub monografii, wspólnie ze studentem Wydziału lub absolwentem nie będącym pracownikiem (pracownik otrzymuje 2 pkt). Jest to dodatkowa premia, niezależna od premii za samą publikację.

Zalecenia

Wprowadzić do zespołu osoby z dorobkiem naukowym w zakresie nauk przyrodniczych i technicznych.

Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5

Instytut Gospodarki Przestrzennej prowadzi intensywną współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym i naukowym, które ma istotny wpływ na kształt programu kształcenia i jego realizację. Współpraca ma charakter trwały i opiera się na następujących filarach:

1. *Współpracy naukowo-dydaktycznej z innymi uczelniami* w kraju i za granicą w zakresie wspólnych projektów doskonalących warsztat badawczy i dydaktyczny. Współpraca ta prowadzona jest z kilkunastoma uczelniami w kraju i za granicą, a jej efektem jest m.in. włączanie studentów w badania. W ostatnich dwóch latach zrealizowano kilkudniowe wizyty studialne w uczelniach i instytucjach norweskich (w Oslo i Bergen) celem obserwacji dobrych praktyk w zakresie innowacyjnych programów kształcenia w gospodarce przestrzennej oraz form współpracy uczelni a praktykami. Wizyty studialne były zrealizowane m.in.: na Wydziale Architektury Krajobrazu i Planowania Przestrzennego w Norweskim Uniwersytecie Nauk o Życiu w Ås k. Oslo, Uniwersytecie Oslo and Akershus z siedzibą w Oslo, Agencji Planowania i Zabudowy przy Urzędzie Miasta Oslo, Bergen University College (Department of Civil Engineering), University of Bergen (Department of Geography).

2. *Formalnych relacjach i współpracy z Radą Biznesu* Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego. Współpraca ta ma rozległy charakter i obejmuje np. współpracę bezpośrednią ze strategicznymi praktykodawcami i partnerami kierunku (aktualnie podpisanych jest 17 umów o współpracę); udział praktykodawców w organizacji szkoleń i warsztatów w ramach systemu bezpłatnych szkoleń dla studentów i pracowników UŁ (<http://www.eksoc.uni.lodz.pl/wm>), tworzenie oferty staży i praktyk zawodowych, udział studentów w Laboratorium Badań Rynkowych - ogólnowydziałowej jednostce służącej studentom w zdobywaniu pierwszych doświadczeń komercyjnych w zakresie usług badawczych ("young consulting group"). Jest to jednostka przeznaczona dla najlepszych studentów rozpoczynających naukę na m.in. na ocenianym kierunku.

3. *Współpracy z interesariuszami zewnętrznymi uczestniczącymi w Radzie Konsultacyjnej* kierunku. Są to bezpośrednie opinie i konsultacje dotyczące oferty dydaktycznej na ocenianym kierunku, m.in.: organizacji praktyk zawodowych, zajęć z praktykami, wizyt studialnych, ćwiczeń terenowych, tematyki zajęć, itp.

Ponadto, na indywidualnej i bezpośredniej współpracy pracowników Instytutu Gospodarki Przestrzennej w zakresie współpracy z przynajmniej 123 jednostkami otoczenia społeczno-gospodarczego. Przykładem dobrej współpracy mogą być nowatorskie realizacje zintegrowanych strategii rozwoju dla kilku miast i powiatów, projekty Living Lab, strategie dla specyficznych obszarów funkcjonalnych (Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego, Makroregionu Centralnego, Warszawsko-Łódzkiego Obszary Funkcjonalnego), ekspertyzy w zakresie rynku nieruchomości, sektora kreatywnego dla jednostek samorządu terytorialnego czy doradztwo dla regionalnych obserwatoriów terytorialnych, centrów obsługi inwestorów, itp. Ponad 80% pracowników zaangażowanych jest w relacje o charakterze dydaktycznym, naukowym, komercyjnym lub społecznym z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego. Większość realizowanych kontaktów zgodna jest ze specyfiką kierunku i dotyczy relacji z podmiotami sektora publicznego, w obrębie których pracownicy naukowo-dydaktyczni, często uczestnicząc w realizacji innowacyjnych zleceń sektora publicznego, doskonalą warsztat badawczy i ekspercki, a także zyskują inspirację do modyfikacji treści kształcenia realizowanych na zajęciach. Bliskość relacji z otoczeniem społeczno-gospodarczym traktowana jest jako podstawa rozwoju dydaktycznego i naukowego kadry kierunku GP.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym zasługuje na ocenę wyróżniającą. Instytut Gospodarki Przestrzennej prowadzi intensywną współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym i naukowym, które ma istotny wpływ na kształt programu kształcenia i jego realizację. Współpraca ma charakter trwały i obejmuje:

1. współpracę naukowo-dydaktyczną z innymi uczelniami w kraju i za granicą w zakresie wspólnych projektów doskonalących warsztat badawczy i dydaktyczny,
2. współpracę z ramach Rady Biznesu Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego oraz Rady Konsultacyjnej kierunku, w tym: współpracę ze strategicznymi praktykodawcami, ich udział w organizacji szkoleń i warsztatów, tworzenie oferty staży i praktyk zawodowych, zajęć z praktykami, wizyt studialnych, ćwiczeń terenowych.
3. udział studentów w Laboratorium Badań Rynkowych - ogólnowydziałowej jednostce służącej studentom w zdobywaniu pierwszych doświadczeń komercyjnych w zakresie usług badawczych ("young consulting group").

Bliskość relacji z otoczeniem społeczno-gospodarczym traktowana jest jako podstawa rozwoju dydaktycznego i naukowego kadry kierunku GP.

Dobre praktyki

Duży wpływ Rady Konsultacyjnej kierunku na program kształcenia.

Zalecenia

Brak

Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6

Instytut Gospodarki Przestrzennej ustawicznie zwiększa dostępność programu i wykładów w językach obcych, wspiera mobilności studentów i nauczycieli akademickich, tworzy ofertę dydaktyczną w językach obcych (także dla studentów z zagranicy), współpracę dydaktyczno-naukową z zagranicznymi ośrodkami akademickimi i wdraża efekty tej współpracy do procesu kształcenia.

Studenci ocenianego kierunku mają możliwość kształcenia w języku obcym, zarówno w ramach przedmiotów realizowanych na ocenianym kierunku, jak również mogą korzystać z szerokiej oferty wydziału, w ramach tzw. pasma ekonomicznego.

Kierunek *gospodarka przestrzenna* dysponuje bogatą ofertą stypendiów oraz zawartych przez uczelnię umów międzynarodowych, które sprzyjają mobilności zarówno studentów, jak i pracowników naukowych i dydaktycznych. Znacznie chętniej korzystają z tych możliwości nauczyciele akademicy, którzy prowadzili w ostatnich latach zajęcia w ramach programu Erasmus na uniwersytetach w Trondheim, Giessen, Montpellier, Bańskiej Bystrzycy, Tarnopolu, Uppsali, Charkowie, Miskolcu, Hanowerze, Granadzie, Pavi, Sannio, Lubljanie, Karlsruhe, Sztokholmie, Gaziantep, Rijeci i Biszkeku (łącznie 18 wyjazdów w ramach programu Erasmus oraz 15 innych zagranicznych staży dydaktycznych ciągu ostatnich 5 lat). W przypadku studentów w latach 2013-2016 z programu Erasmus skorzystało 8 studentów kierunku GP.

Równocześnie pracownicy kierunku GP prowadzą współpracę dydaktyczno-naukową z zagranicznymi ośrodkami akademickimi i przywiązują duże znaczenie do wdrażania efektów tej współpracy do programu nauczania. Warta podkreślenia jest trwająca od 24 lat bezpośrednia i intensywna współpraca z Uniwersytetem Montpellier III (Francja). Obok stałej wymiany studentów i pracowników, realizowane są w ramach współpracy wspólne tematy badawcze, których wyniki uwzględniane są w treściach programów nauczania. W ostatnich dwóch latach pracownicy Instytutu GP nawiązali także współpracę dydaktyczną z ośrodkami akademickimi w Norwegii (Uniwersytet w Bergen, Norweski Uniwersytet Nauk o Ziemi i Bergen University College). Dzięki tej współpracy w roku 2016 zorganizowano konferencję dydaktyczną EkoMiasto. Wiedza i kompetencje dla potrzeb zrównoważonego rozwoju miast. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele Norway University of Life Sciences. Dla realizacji programu i procesu dydaktycznego kierunku owocną była także realizacja projektu FOLSPEC (6 PR), w ramach którego pracownicy IGP zrealizowali 38 staży naukowo-dydaktycznych w Narodowym Uniwersytecie Ekonomicznym w Tarnopolu, Uniwersytecie Państwowym w Nowosybirsku i Instytucie Ekonomii Syberyjskiego Oddziału Rosyjskiej Akademii Nauk w Nowosybirsku.

Ponadto, atrakcyjną formą umiędzynarodowienia jest także organizacja przez Wydział International Summer School wraz z Uniwersytetem w Sao Paulo, Uniwersytetem w Tuluce oraz Uniwersytetem w Quito. W okresie ostatnich trzech lat w Summer School pt. Social and Economic Heritage of Industrial Cities łącznie wzięło udział 14 studentów ocenianego kierunku.

Istotną formą umiędzynarodowienia jest także oferta wykładów dziekańskich prowadzona w języku angielskim przez naukowców z zagranicy. W ostatnich dwóch latach odbyło się 8 takich wykładów, a wśród nich dwa w dziedzinie gospodarki przestrzennej wygłosili naukowcy z Uniwersytetu w Sztokholmie i z Duńskiej Akademii Królewskiej.

Jednostka oferuje studentom liczne możliwości dotyczące umiędzynarodowienia, np. program Erasmus+. Uczelnia prowadzi osobną stronę poświęconą wymianach w ramach programu Erasmus+, która zawiera kompleksowe informacje na temat tego programu. Oprócz tego w ramach programu Mobility Direct istnieje możliwość wymiany dzięki zawieraniu umów bilateralnych między UŁ, a uczelniami partnerskimi z krajów spoza Unii Europejskiej. Dodatkowo studenci Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego mogą uzyskać podwójny dyplom licencjata przez realizowanie III roku studiów I stopnia i napisanie pracy dyplomowej na Uniwersytecie Huddersfield w Anglii.

Studenci mają możliwość uczestniczenia w zajęciach z języka obcego oraz zajęciach prowadzonych w języku obcym. Podczas spotkania z ZO studenci zapytani o zajęcia prowadzone w języku obcym wskazali na problem prowadzenia ich przez osoby, które mają odpowiednich kompetencji językowych (zajęcia prowadzone w j. angielskim), jednak studenci nie chcieli wypowiedzieć się szerzej na ten temat.

W kontekście współpracy międzynarodowej inicjatywą, które zdecydowanie podoba się studentom jest Szkoła Letnia, chociaż jej tematyka nie musi być związana z kierunkiem studiów, to udział w Szkole Letniej umożliwia nawiązanie relacji ze studentami z różnych krajów oraz rozwinięcie i wypróbowanie w praktyce umiejętności językowych.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Instytut Gospodarki Przestrzennej ustawicznie zwiększa dostępność programu i wykładów w językach obcych, wspiera mobilność studentów i nauczycieli akademickich, tworzy ofertę dydaktyczną w językach obcych (także dla studentów z zagranicy), współpracę dydaktyczno-naukową z zagranicznymi ośrodkami akademickimi i wdraża efekty tej współpracy do procesu kształcenia.

Zdecydowanie mocną stroną jest proponowanie studentom uczestnictwa w Szkole Letniej, która pozwala studentom nawiązać kontakty międzynarodowe, wyjechać do innego kraju i sprawdzić w rzeczywistości swoje zdolności językowe, jednocześnie rozwijając zainteresowania naukowe. Jednostka oferuje studentom duże możliwości w zakresie wymiany międzynarodowej, nie ograniczając się tylko do programu Erasmus+. Słabą stroną jest wskazywane przez studentów niedostateczne przygotowanie językowe nauczycieli akademickich do prowadzenia zajęć w języku obcym.

Dobre praktyki

Szkoła Letnia, która umożliwia studentom nawiązanie kontaktów międzynarodowych i praktykowanie zdolności językowych.

Zalecenia

brak

Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia

7.1. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa

7.2. Zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne

7.3. Rozwój i doskonalenie infrastruktury

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7

7.1.

Infrastruktura dydaktyczna Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego obejmuje 8 zwartych budynków ulokowanych przy zbiegu ul. POW 3/5, ul. Rewolucji 1905 r. Do dyspozycji kierunku gospodarka przestrzenna znajduje się 56 sal dydaktycznych w tym aule, sale ćwiczeniowe klimatyzowane 4 duże aule, 6 dużych sal wykładowych (80 miejsc i więcej), 45

sal mieszczących od 16 do 79 osób różnej wielkości, wyposażone w rzutniki multimedialne, systemy nagłaśniające, ekrany multimedialne i tablice multimedialne. Korytarze są przestronne z miejscami dla studentów do odpoczynku, wyposażone w kanapy, pufy i ławy. dostępem do Internetu (Wi-Fi), postawiono tam też kioski internetowe. Obserwacja tych miejsc pozwala stwierdzić, że studentki i studenci chętnie wykorzystują te miejsca w celu pracy własnej, odpoczynku, i wspólnego spędzania czasu. Z uwagi na rozbudowany układ komunikacyjny między budynkami - studenci Studenckiego Koła Gospodarki Przestrzennej SPATIUM samodzielnie opracowali interaktywną mapę wydziału, znacznie ułatwiająca użytkownikom odnajdywanie się na terenie tak rozbudowanego kampusu.

Na Wydziale znajduje się 21 pracowni komputerowych łącznie na 360 miejsc, w tym dwa stanowiska przystosowane do osób niepełnosprawnych. Komputery w specjalistycznych pracowniach, w których zlokalizowane są zajęcia kierunku gospodarka przestrzenna wyposażone są w specjalistyczne oprogramowanie. Studenci kierunku GP korzystają przede wszystkim z takich specjalistycznych programów jak: ARCGIS Desktop Advanced z 5 rozszerzeniami: Spatial Analyst, Network Analyst, Geostatistical Analyst, Tracking Analyst, Data Interoperability, Quantum GIS, Bentley Microstation, ArcPad na urządzenia mobilne, Google Earth w powiązaniu z kontem na Google Maps oraz FugroViewer. Oprogramowanie to wykorzystywane jest na różnorodnych zajęciach jak, np. *Zarządzanie miastem i regionem*, *Regionalne analizy ekonomiczne* oraz podczas ćwiczeń terenowych. W module zajęć *Regionalne analizy ekonomiczne* zastosowanie znajduje specjalistyczne oprogramowanie służące do analizy i wizualizacji danych przestrzennych i przestrzenno-czasowych, to jest ArcMap – oprogramowanie komercyjne (licencja zakupiona przez Wydział, dostępna w dwóch salach dydaktycznych), QuantumGIS – oprogramowanie darmowe, GeoDa – oprogramowanie darmowe. Oprogramowanie to umożliwi nie tylko wizualizację danych przestrzennych, ale również zastosowanie w analizach narzędzi ESDA oraz budowę modeli regresji przestrzennej (SAR, SEM), SAM – oprogramowanie darmowe. Oprogramowanie to umożliwi budowę modeli regresji przestrzennej tj. SAR, SEM, SCM oraz GWR. Ponadto studenci korzystają z programów: Gretl, Geoda, MsExcel (moduł analizy danych), SPSS, Statistica, SAS System, Soritec, Uorld służące analizie, modelowaniu, prognozowaniu i wizualizacji danych społeczno-ekonomicznych. Specjalistyczne darmowe oprogramowanie Infogram (dostępne on-line) wykorzystywane jest do tworzenia infografik w ramach prac zaliczeniowych kilku przedmiotów. W procesie dydaktycznym wykorzystywana jest do wspomagania procesu kształcenia w formie blended learningu platforma zdalnego nauczania <https://moodle.uni.lodz.pl>.

Wydział dysponuje udogodnieniami w zakresie infrastruktury i wyposażenia dostosowanymi do potrzeb osób niepełnosprawnych. Obejmują one sale cichej nauki, dźwigi, podjazdy, sanitariaty i miejsca parkingowe. Przystosowania te dotyczą głównie niepełnosprawności w zakresie narządów ruchu, aktualnie prowadzone są prace nad rozwiązaniami uwzględniającymi niepełnosprawności w zakresie wzroku i słuchu.

Oceniając bazę dydaktyczną kierunku gospodarka przestrzenna trzeba wspomnieć o bazie w której prowadzone są zajęcia terenowe lub studyjne. Instytucje, w których prowadzone są zajęcia poza uczelnią są liderami w swoich branżach w regionie i kraju jak np. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, Departament Partnerstwa i Komunikacji Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego. Instytucje te dysponują nowoczesną infrastrukturą i technologiami oraz infrastrukturą dydaktyczną, która wykorzystywana jest podczas zajęć i pozwala na realizację zajęć jak i praktyk zawodowych na odpowiednim poziomie.

Wydział wyznaczył w salach komputerowych dyżury pracowników naukowo-dydaktycznych, umożliwiających studentom korzystanie ze sprzętu i oprogramowania poza zajęciami (sale

udostępniane są w ten sposób minimum 2 godziny dziennie). Wydział zapewnia też studentom możliwość korzystania ze swej bazy poza zajęciami. Sprzyjają temu tzw. sale cichej nauki, do których dostęp ma każdy student.

Podczas spotkania z ZO studenci zasadniczo wyrażali pozytywne opinie na temat wyposażenia sal, jednak wskazywali na problemy z dopasowaniem wielkości sal do grupy – w salach komputerowych zdarza się za mało stanowisk pracy w stosunku do liczby osób, co uniemożliwia wszystkim studentom aktywny udział w zajęciach i samodzielne wykonywanie zadań. Z punktu widzenia studentów, sale są komfortowe i zapewniają możliwość aktywnego uczestnictwa w zajęciach możliwość aktywnego uczestnictwa w zajęciach. Studenci na spotkaniu zadeklarowali, że nie mają możliwości korzystania z sal dydaktycznych po zajęciach, mają za to dostęp do sal cichej nauki.

Studenci mogą korzystać także z Sali do badań fokusowych, Laboratorium Tradingowego i Dealing Roomu. Wszystkie pracownie komputerowe są dostępne w ciągu tygodnia w godzinach 8:00 – 20:00, w soboty i niedziele godziny otwarcia dostosowane są od rozkładu zajęć na studiach niestacjonarnych.

Wydział posiada bezprzewodową, lokalną sieć komputerową, pozwalającą na podłączenie do niej przenośnych komputerów (laptopów) wyposażonych w bezprzewodową kartę sieciową. Studenci oraz pracownicy mogą korzystać również z sieci Eduroam.

7.2.

Studenci kierunku gospodarka przestrzenna oraz kadra akademicka mogą korzystać ze zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Łódzkiego oraz Biblioteki Wydziału. Biblioteka Wydziału Ekonomiczno – Socjologicznego gromadzi około 79534 woluminów, oraz około 450 tytułów czasopism. (dane na dzień 31 grudnia 2016). Księgozbiór wprowadzony jest do systemu bibliotecznego „Symphonia”, co umożliwia przeglądanie i zamawianie książek on-line. Księgozbiór jest podzielony na dwie kolekcje zgodnie ze specyfiką wydziału czyli ekonomiczną i socjologiczną. W czytelni biblioteki znajdują się 23 stanowiska komputerowe (z czego trzy przystosowane do pracy w języku angielskim) z dostępem do baz naukowych i możliwością korzystania z Internetu oraz 8 komputerów z przeznaczeniem na katalogi on-line. Biblioteka umożliwia dostęp do e-lokalizatora, Federacji Bibliotek Cyfrowych, Bazy Biblioteki Narodowej, Wirtualnej Biblioteki Nauki w tym 30 elektronicznych baz naukowych z dziedziny ekonomii, katalogu NUKAT (katalogu zbiorów polskich bibliotek naukowych), KARO (Katalog Rozproszony Bibliotek Polskich) oraz Bazy American Corner.

Zbiory biblioteczne dla kierunku gospodarka przestrzenna oferowane są czytelnikom w wolnym dostępie w dwóch działach: Gospodarka Przestrzenna (tytuły obejmujące tematycznie miasto i związane z nim zagadnienia: ekonomia miast i regionów, planowanie infrastruktury technicznej, planowanie przestrzenne, gospodarka komunalna i mieszkaniowa, systemy GIS itp.) – ok. 100 wol. książek i Samorząd Terytorialny, Gospodarka lokalna, w którym zgromadzonych jest ok. 350 woluminów książek. W kolekcji magazynowej, w księgozbiórze wieloegzemplarzowym znajdują się książki do wypożyczeń domowych: ok. 8000 wol.

W działach gromadzone są podręczniki – polskie i zagraniczne, znajdujące się w kanonie lektur obowiązujących w nauczaniu kierunku gospodarka przestrzenna. Wizyta w bibliotece pozwala stwierdzić, iż studenci mają zapewniony dostęp do literatury wskazanej w sylabusach (przy znacznej liczbie egzemplarzy obowiązujących podręczników). Tytuły książek do zakupienia zgłaszają prowadzący zajęcia oraz studenci, kontaktując się osobiście lub wysyłając email: Zgłoś książkę do Biblioteki. Nowe tytuły książek z zakresu nauk ekonomicznych, pojawiające się na polskim rynku wydawniczym kupowane są do BWES na bieżąco.

Studenci i pracownicy naukowcy Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, mają dostęp on line do ok. 1270 tytułów czasopism z dziedziny ekonomii, na terenie Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ poprzez bazy online i listę a-z, ze strony głównej BUŁ, z

czego 30 tytułów było lub jest prenumerowanych w wersji papierowej przez bibliotekę Wydziału w tym dla kierunku GP są tom.in.: Europejski Doradca Samorządowy, Finansowanie Nieruchomości, Journal of Industrial Economics, Journal of Public Economics, Real Estate Economics, Regional Science and Urban Economics, Studia Regionalne i Lokalne, MasterFILE Premier-EBSCOhost, Muncipium w ramach bazy *Emerging Markets Information Service (EMIS)*, OECD iLibrary, Ale Bank.

Biblioteka Wydziału zapewnia także dostęp do zasobów informacji naukowej w postaci 4 baz bibliograficznych (np. Baz-Ekon) oraz 13 baz czasopism pełnotekstowych, np. SCOPUS, Emerald Journals. Zapewniony jest też dostęp do bazy IBUK Libra - serwisu polskich publikacji akademickich, w której zamieszczane są również publikacje wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Przegląd zasobów Biblioteki Wydziałowej pozwala stwierdzić iż zapewniony jest dostęp do literatury wskazanej w sylabusach.

Równocześnie w e-zbiorach BUŁ znajduje się dostęp do Repozytorium UŁ, które gromadzi i udostępnia materiały dydaktyczne oraz dorobek naukowy pracowników UŁ <http://repozytorium.uni.lodz.pl>. Aktualnie w Repozytorium zdeponowana jest kolekcja pracowników WE-S licząca ponad 1000 publikacji, w tym ok. 380 artykułów naukowych, 585 książek/rozdziałów w książkach, 43 prace doktorskie i habilitacyjne. Wśród skatalogowanych w Repozytorium czasopism w wolnym dostępie znajduje się 13 periodyków wydawanych przez Wydział Ekonomiczno-Społeczny. Zbiory biblioteczne, zarówno z uwagi na liczbę woluminów, jak i czasopism umożliwiają osiąganie zakładanych efektów kształcenia, jak i prowadzenie badań naukowych w zakresie kierunku gospodarka przestrzenna. Zgromadzone zbiory zgodne są ze wskazaniem literatury w sylabusach dla ocenianego kierunku i pozwalają na zdobywanie pogłębionej wiedzy, a także umiejętności prowadzenia badań, w tym umiejętności analitycznych, poprzez liczne zbiory zadań z zakresu statystyki, ekonometrii, metodologii badań społecznych oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej. Zasoby biblioteczne zgromadzone w bibliotece Wydziałowej oraz Bibliotece Głównej wspomagają realizację zakładanych efektów kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna. Biblioteka Główna jest przystosowana do korzystania przez osoby niepełnosprawne.

Studenci pozytywnie wypowiadali się o zasobach (choć wskazali na małą liczbę egzemplarzy poszczególnych pozycji) i liczbie miejsc do pracy w bibliotece. Studenci wskazywali również na potrzebę wydłużenia czasu pracy biblioteki. Obecnie działa ona w poniedziałki i wtorki w godzinach 12-19, a w środę, czwartek, piątek i sobotę (jeśli wtedy są zjazdy) od godziny 9.00 do 16.00. W niedzielę biblioteka jest nieczynna.

7.3.

Na podstawie przeprowadzonej rozmowy z władzami dziekańskimi Wydziału oraz pozyskanymi informacjami można stwierdzić, iż rozwój i doskonalenie infrastruktury dydaktycznej i naukowej jest jednym z podstawowych celów strategicznych Wydziału. Infrastruktura podlega systematycznemu monitoringowi, a potrzeby dotyczące wyposażenia sal, oprogramowania i pomocy edukacyjnych mogą być zgłaszane zarówno przez studentów jak i pracowników. Studenci aktywnie uczestniczą w ocenie infrastruktury i mogą formułować opinie i potrzeby dla jej doskonalenia, poprzez badanie ankietowe prowadzone co semestr w systemie USOS. Równocześnie Centrum Kształcenia przeprowadza badania ankietowe na temat oceny m.in. infrastruktury Wydziału w formie papierowej w każdym roku akademickim. Corocznie dokonywany jest przegląd techniczny infrastruktury dydaktycznej przez powołaną do tego celu Komisję. Według informacji Prodziekana naprawy są wykonywane na bieżąco, natomiast modernizacje i remonty na podstawie zatwierdzonych planów remontowych. Planowany jest w najbliższych latach remont auli. Wydział stara się pozyskiwać fundusze zewnętrzne, zaś dochody wydziału pozwalają na bieżącą modernizację infrastruktury. Co roku

dokonywana jest aktualizacja oprogramowania, wykorzystywanego na poszczególnych kierunkach w tym na kierunku gospodarka przestrzenna. W odpowiedzi na potrzeby zgłaszane przez pracowników rozpoczyna się prace nad uruchomieniem platformy intranetowej <http://www.eksoc.uni.lodz.pl/intranet>.

Doskonalenie i rozwój systemu biblioteczno-informacyjnego opiera się na opiniach i potrzebach zgłaszanych, zarówno przez pracowników naukowo-dydaktycznych, jak i studentów w drodze odpowiedzi na kierowaną co roku ankietę z pytaniami do społeczności akademickiej. W szczególności monitoring potrzeb uwzględnia wydawnictwa zagraniczne. Corocznie kierowane jest w tej sprawie zapytanie drogą elektroniczną. W drodze doskonalenia infrastruktury bibliotecznej został na prośbę czytelników zakupiony skaner, co usprawnia korzystanie z zasobów bibliotecznych.

Zespół oceniający, na podstawie oglądu bazy dydaktycznej oraz rozmów z władzami wydziału, kadrami i studentami stwierdza, że Wydział troszczy się o rozwój infrastruktury dydaktycznej. Należy rozważyć wprowadzenie do procesu kształcenia innowacyjnych pomocy edukacyjnych jak np. drony.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny zapewnia właściwą bazę dydaktyczno-naukową do realizacji procesu kształcenia oraz prowadzenia badań naukowych na kierunku gospodarka przestrzenna. Liczba i wielkość sal dydaktycznych, pracownie komputerowe oraz specjalistyczne oprogramowanie w pełni umożliwiają osiąganie zakładanych efektów kształcenia. Zajęcia prowadzone poza uczelnią odbywają się w warunkach właściwych dla potrzeb kierunku gospodarka przestrzenna jak np. w Zespole Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Biblioteka Wydziałowa zapewnia studentom dostęp do literatury wskazanej w sylabusach. Zasoby biblioteczne Biblioteki Głównej i Wydziałowej w pełni umożliwiają prowadzenie badań naukowych i rozwój naukowy kadry. Infrastruktura dydaktyczna i jej rozwój oraz doskonalenie jest podstawowym celem strategicznym Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego. Plany przewidują jej dalszy rozwój.

Z perspektywy studentów Jednostka dysponuje odpowiednią infrastrukturą, choć należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność wyeliminowania sytuacji, w których występuje zbyt mała liczba stanowisk komputerowych w stosunku do liczby uczestników w zajęciach. Ponadto, z punktu widzenia studentów, biblioteka dysponuje odpowiednim księgozbiorem, podkreślono jednak chęć wydłużenia godzin pracy biblioteki.

Dobre praktyki

Stworzenie sal cichej pracy, z których mogą korzystać studenci.

Zalecenia

- Należy rozważyć wprowadzenie do procesu kształcenia innowacyjnych pomocy edukacyjnych jak np. drony.
- Wydłużenie czasu pracy biblioteki – można rozważyć np. uruchomienie biblioteki w soboty, nie tylko gdy będą zjazdy dla studentów niestacjonarnych innego kierunku niż oceniany oraz wydłużenie godzin działalności w tygodniu;
- Dopasowanie liczby komputerów do liczby uczestników w zajęciach, bądź zmniejszenie liczebności grup;

Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia

8.1. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągnięcia efektów kształcenia

8.2. Rozwój i doskonalenie systemu wspierania oraz motywowania studentów

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8

Studenci wskazali na istotną rolę starosty roku oraz opiekuna. Pierwszy jest odpowiedzialny za kontakt mailowy i konsultacje w sprawach organizacyjnych np. dotyczących ćwiczeń, czy wykładów. Opiekun roku na bieżąco służy pomocą w rozwiązywaniu potencjalnych problemów.

Studenci pozytywnie ocenili możliwości wyboru przedmiotów. W zależności od formy zajęć potrzebna do ich uruchomienia potrzebna jest różna liczba chętnych – np. na ćwiczeniach jest to 15 osób. Studenci wskazali także, że mają możliwość uczestniczenia w zajęciach z różnych języków obcych na różnych poziomach zaawansowania i są usatysfakcjonowani dostępną ofertą.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci wyrazili pozytywne opinie nt. organizacji, w tym realizacji praktyk zawodowych. Samodzielne ich dobranie umożliwia rozwój własnych zainteresowań, ale studenci wiedzą, że mogą też liczyć na pomoc uczelni, jeśli ktoś sam nie znajdzie miejsca praktyk. Studenci mają świadomość tego, że mogą również zaliczyć praktyki w ramach wykonywanej pracy zawodowej, jeżeli jest ona zgodna z kierunkiem studiów. Wiedzą również, że jeśli korzystają z samodzielnie znalezionych miejsc praktyk, to są one sprawdzane przez opiekuna.

Warte podkreślenia są działania menedżerów odpowiedzialnych za konkretne kierunki i Centrum Szkoleń i Praktyk Zawodowych. To menadżerowie są opiekunami praktyk poszczególnych kierunków. Praktyki w założeniu mają być jak najbardziej zbliżone do pracy zawodowej. Obecnie Centrum jest w trakcie testowania narzędzia służącego do oceny miejsc odbywania praktyk – w tym roku po raz pierwszy przeprowadzona była ankieta po praktykach. Weryfikacji poddawane są także negatywne oceny studentów wystawione przez pracodawców – gdy pracodawcy wystawią negatywną opinię to menedżerowie kontaktują się z nimi, w celu wyjaśnienia zaistniałej sytuacji.

Studenci nie mają świadomości istnienia innych motywatorów do lepszych wyników w nauce niż stypendium rektora (np. medal przyznawany za najlepsze wyniki w nauce przez Rektora). Studenci podczas spotkania z ZO stwierdzili, że nauczyciele akademicy są dostępni w godzinach konsultacji i odpowiadają na wiadomości mailowo. Studenci podkreślili możliwość uczestniczenia w badaniach i angażowanie ich przez nauczycieli akademickich, którzy nawet wysyłają zaproszenia mailowe do udziału w badaniach. Badania są także realizowane w ramach ćwiczeń terenowych.

Studenci wizytowanego kierunku działają w Studenckim Kole Naukowym Spatium, które liczy ok. 25 członków. SKN Spatium próbuje zmieniać Łódź np. przy pomocy inicjatywy lokalnej czy budżetu obywatelskiego. Realizują projekty w przestrzeni Łodzi np. zmiana aranżacji nieużywanego placu, dzięki czemu powstał plac zabaw dla dzieci z grammi podwórkowymi i odpowiednią roślinnością. Członkowie koła realizują badania np. dot. nieruchomości, transportu, czy wizerunku Łodzi w oczach studentów łódzkich uczelni wyższych (w III edycji tego badania próba wynosi 2200 osób, co wskazuje na zaawansowane umiejętności studentów dot. przeprowadzania badań). Organizują także zwiedzanie Łodzi – wyjścia do różnych niedostępnych dla przeciętnego obywatela instytucji np. Miejskiej Pracowni Urbanistycznej czy Łódzkiego Ośrodka Geodezyjnego. SKN Spatium jest zaangażowane także w zmianę przestrzeni na Wydziale – w wyniku warsztatów konsultacyjnych przeprowadzonych w zeszłym roku powstał jeden wspólny projekt na zmianę przestrzeni, który otrzymał wsparcie od władz i będzie wdrażany w życie.

Członkowie SKN Spatium biorą udział biernie i czynnie w konferencjach naukowych. Wydają magazyn Kwartał i planują ogólnopolską konferencję naukową w czerwcu z okazji 15-lecia istnienia koła. We współpracy z innymi kołami gospodarki przestrzennej z Łodzi organizowane

są Dni Gospodarki Przestrzennej, którym towarzyszą wydarzenia naukowe i integracyjne. Członkowie koła chwalą opiekuna naukowego, który jest bardzo zaangażowany w rozwój koła, w tym każdego z członków przez indywidualne rozmowy, i bardzo mobilizuje do aktywnej działalności naukowej. Opiekun naukowy był wcześniej członkiem tego koła, dzięki czemu zachowana jest ciągłość przekazywania wiedzy.

Koło nie ma problemu z korzystaniem po zajęciach z infrastruktury wydziału – członkowie mogą skorzystać z sal, mają też swój pokój. Władze dziekańskie dofinansowują działanie koła. Opieka nad studentami oraz zapewnienie im wsparcia jest realizowane w pełni – studenci są zadowoleni ze studiów na wskazanym kierunku.

Studenci uznali, że mają dostęp do wszystkich niezbędnych informacji – głównie za pośrednictwem strony internetowej, na której znajdują się informacje m. in. o stypendiach, o jakie mogą się ubiegać, programach wymian czy programach studiów. Studenci podkreślili, że mają wiedzę o oferowanych możliwościach wymiany międzynarodowej i krajowej, jednak nie korzystają z nich z powodu powszechnej opinii, że udział w programie Erasmus+ przedłuża studia. Jak jednak podkreślili, wynika to z problemów z rozliczeniem etapu, który stwarza uczelnia do której wyjeżdżają, a nie Uniwersytet Łódzki.

Studenci są zadowoleni z funkcjonowania Centrum Obsługi Studenta. Odpowiadają im godziny otwarcia, możliwość uzyskania informacji i nastawienie do studentów, które umożliwia skutecznie i sprawnie otrzymać pomoc. Należy stwierdzić, że wsparcie studentów w tym zakresie jest pełne.

Studenci studiów stacjonarnych pozytywnie oceniają ankiety ewaluacyjne dot. zajęć, które wypełnia się w internetowym systemie USOS, podkreślając zwłaszcza możliwość sformułowania swobodnej wypowiedzi w ostatnim pytaniu.

Sylabusy są dostępne w USOSie i zgadzają się z treściami prezentowanymi na zajęciach. Studenci pozytywnie odnieśli się do podziału literatury na podstawową i uzupełniającą oraz prezentowania sylabusów na pierwszych zajęciach (niektórzy wykładowcy rozdają wtedy wydrukowane wersje), co pozwala studentom na przyswojenie wymagań i zapoznanie się z wymaganiami dot. zajęć.

W odniesieniu do wizytowanego kierunku organem wykonawczym samorządu studentów jest Wydziałowa Rada Samorządu Studentów. Przedstawiciele studentów są także w Komisji ds. Jakości Kształcenia, uczestniczą w pracach Komisji Stypendialno-Socjalnej, mają dwóch delegatów do Uczelnianej Rady Samorządu Studentów i przedstawicieli w Radzie Wydziału. Przedstawiciele WRSS podkreślili współpracę z kołami naukowymi oraz dobry kontakt z kolegium dziekańskim. WRSS odpowiada głównie za działania studenckie i społeczne – np. w zeszłym roku współorganizował 50-lecie Wydziału, a co roku pomaga w organizacji święta Wydziału, które integruje ze sobą różne grupy społeczności akademickiej. Dzięki uczestniczeniu w Komisji ds. Jakości Kształcenia studenci mają wpływ na powstawanie i weryfikację istniejących planów studiów.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Mocną stroną jest rola opiekuna roku oraz starosty, którzy pomagają na bieżąco studentom. Ponadto pozytywnie należy ocenić również możliwość wyboru zajęć oraz realizację praktyk studenckich. Zdecydowanie mocną stroną jest angażowanie studentów w badania prowadzone przez nauczycieli akademickich. Studenci są zadowoleni z możliwości skorzystania z dyżurów nauczycieli akademickich oraz z funkcjonowania Centrum Obsługi Studenta. Jednocześnie studenci podkreślili, że mają dostęp do wszystkich niezbędnych informacji, także o wymianach międzynarodowych, czy na temat sylabusów. Pozytywnie oceniane są także ankiety ewaluacyjne. Zdecydowanie mocną stroną jest prężnie działające SKN Spatium, które istnieje już od 15 lat i realizuje różne projekty na rzecz studentów a także szerzej - miasta.

Dobre praktyki

- Wprowadzanie narzędzia umożliwiającego ocenę miejsca praktyk z punktu widzenia studentów;
- Angażowanie studentów w badania prowadzone przez nauczycieli akademickich – np. wysyłanie zaproszeń do uczestnictwa w badaniach;
- Wsparcie kół naukowych i samorządu studenckiego udzielane przez władze Wydziału oraz przez pracowników, którzy żywo angażują się zwłaszcza w działalność koła;

Zalecenia

Informowanie studentów np. przez opiekuna o innych sposobach motywowania do lepszych wyników w nauce, niż stypendium rektora, które funkcjonują na UŁ.

5. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny

Zalecenie	Charakterystyka działań doskonalących oraz ocena ich skuteczności
1. Dokonanie korekty w systemie rekrutacji na studia II stopnia	1. Analiza rekrutacji na studia II wskazała na wysoki udział absolwentów studiów I stopnia kierunku np, różnice programowe studenci wyrównują indywidualnie
2. Dostosowanie tematyki prac dyplomowych do ocenianego kierunku, m. in. ich powiązanie z przestrzenią miast i regionów.	2. Dostosowano tematykę prac do kierunku, z uwzględnieniem specyfiki zatrudnienia studentów w instytucjach związanych z gospodarką przestrzenną
3. Powierzenie prowadzenia seminariów magisterskich dla samodzielnych nauczycieli akademickich, zapewnienie większej liczby samodzielnych nauczycieli akademickich w procesie dyplomowania,	3. Zwiększono udział samodzielnych nauczycieli akademickich w procesie dyplomowania
4. Ujednolicenie zapisów zawartych w sylabusach oraz ich pełne udostępnienie dla studentów	4. Ujednolicono zapisy zawarte w sylabusach, zapewniono dostęp dla studentów
5. Doskonalenie efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia	5. WSZJK został wdrożony, prowadzone są na bieżąco działania doskonalące
6. Objęcie hospitacjami zajęcia prowadzone przez młodych wykładowców oraz te które uzyskały negatywną ocenę	6. W ramach WSZJK hospitacjami objęto wszystkich wykładowców, którzy otrzymali negatywną ocenę studentów
7. W opinii studentów - zwiększenie oferty zajęć do wyboru	7. Zwiększono ofertę zajęć do wyboru